

**BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
2021–2023 METŲ STRATEGINIS VEIKLOS PLANAS**

SITUACIJOS ANALIZĖ

IŠORINĖS APLINKOS ANALIZĖ

POLITINIAI-TEISINIAI VEIKSNIAI

Tarptautiniai, valstybės lygmens. 2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino strategiją „Europa 2020“. Strategijos prioritetai – pažangus, tvarus ir integracinis Europos Sąjungos (toliau – ES) ekonomikos augimas. Jie apima užimtumo, investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą didinimą, energetiką ir kovą su klimato kaita, socialinės atskirties mažinimą ir švietimo plėtrą ES lygmeniu. Strategijoje iškelti penki pagrindiniai tikslai, kurių pagrindu nustatyti nacionaliniai siekiai, kuriuos Lietuva turi pasiekti iki dešimtmečio pabaigos:

1. Užimtumas: 72,8 % 20–64 metų žmonių turėtų turėti darbą.
2. Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra: 1,9 % BVP turėtų būti investuojama į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą.
3. Klimato kaita ir energetika: šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis turėtų būti sumažintas 15 %, palyginti su 1990 m. rodikliais; 23 % energijos turėtų būti gaminama iš atsinaujinančiųjų šaltinių; energijos vartojimo efektyvumas – energijos vartojimo sumažinimas turėtų siekti – 1,14 Mtne.
4. Švietimas: reikėtų užtikrinti, kad mokyklos nebaigusiu asmenų dalis būtų mažesnė nei 9 % ir ne mažiau kaip 40 % 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą.
5. Skurdas ir socialinė atskirtis: reikėtų bent 170 tūkst. sumažinti skurde gyvenančių ir socialiai atskirtų žmonių arba žmonių, kuriems tai gresia, skaičių.

Valstybės ilgalaikės raidos strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“. Valstybės ilgalaikės raidos strategija – tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis Valstybės ilgalaikės raidos viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės-kultūrinės ir politinės situacijos analize. Valstybės ilgalaikės raidos strategija turėtų tapti svarbiausiu planavimo dokumentu, kuris padėtų suderinti tarpusavyje ir integruotų valstybės bendrąsias ir šakines strategijas. Šioje strategijoje numatoma Valstybės ilgalaikės raidos vizija, atspindinti tarpusavyje suderintas visų sektorių ilgalaikės plėtros kryptis.

Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje numatyti ilgalaikiai valstybės raidos prioritetai:

- Žinių visuomenė
- Saugi visuomenė
- Konkurencinga ekonomika

Nacionalinė darnaus vystymosi strategija patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“. Šioje strategijoje įvardinti Lietuvos darnaus vystymosi prioritetai: nuosaikus ir darnus ūkio šakų ir regionų ekonomikos vystymasis; socialinių ir ekonominių skirtumų tarp regionų ir regionų viduje mažinimas išsaugant jų savitumą; pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas; efektyvesnis gamtos išteklių naudojimas ir atliekų tvarkymas; pavojaus žmonių sveikatai mažinimas; pasaulio klimato kaitos ir jos padarinių švelninimas; geresnė biologinės įvairovės apsauga; geresnė kraštovaizdžio apsauga ir racionalus tvarkymas; užimtumo didinimas, nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas; švietimo ir mokslo vaidmens didinimas; Lietuvos kultūrinio savitumo išsaugojimas.

2009 m. parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. spalio 11 d. nutarimu Nr. 1247 patvirtinta Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos nauja redakcija. Pagrindinis darnaus vystymosi siekis išlieka tas pats, tačiau atsižvelgus į atnaujintos ES darnaus vystymosi strategijos prioritetus suformuluoti du nauji prioritetai: tausojančio vartojimo ir vystomasis bendradarbiavimas. Tai prioriteto „Skurdas pasaulyje ir darnaus vystymosi iššūkiai“ atitikmuo, kuriame suformuluoti svarbiausi Lietuvos išpareigojimai taikos užtikrinimo pasaulyje ir skirtumų tarp išsivysčiusių ir besivystančių valstybių mažinimo srityse. Pagrindinių ūkio šakų (transporto, pramonės, energetikos, žemės ūkio, būsto, turizmo) poveikio aplinkai mažinimas didinant ekologinį jų efektyvumą ir įtraukiant aplinkos interesus į jų vystymosi strategijas – itin svarbus Lietuvos darnaus vystymosi prioritetas.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015. Strategijoje išskirtos pažangai svarbios vertybės – atvirumas, kūrybingumas ir atsakomybė bei 3 pažangos sritys: visuomenė, ekonomika ir valdymas. Pokyčiai pažangos srityse įtvirtins pažangos vertybes, o šios taps sąmoningu žmonių siekiu kiekvienoje iš pažangos sričių. Pokyčių laukiama šiose srityse: 1) sumani visuomenė, 2) sumani ekonomika ir 3) sumanus valdymas. Tai 3 prioritetai, kurie detalizuoti rengiant vidutinio laikotarpio strateginius dokumentus, programas, planus. Strategijai įgyvendinti patvirtinta Nacionalinės pažangos programa, kuri yra pagrindinis valstybės plėtros strateginis dokumentas, taip pat – ir Europos Sąjungos paramai panaudoti Lietuvoje 2014–2020 metais. Strategija bus įgyvendinama per vidutinio laikotarpio planavimo dokumentus (2014–2020 metų nacionalinę pažangos programą ir kt.).

Regiono lygmens. Nacionalinė regioninė politika formuojama atsižvelgiant į Europos Sąjungos regioninės politikos prioritetus ir tikslus. Regioninė politika glaudžiai siejasi su ES struktūrine politika, kurios tikslas – finansinėmis priemonėmis ir nacionalinių regioninių politikų koordinavimu mažinti ES valstybių ekonominio ir socialinio išsivystymo skirtumus.

Lietuvoje yra ryškių regioninių gamtinių, ekonominių, demografinių ir infrastruktūros sąlygų, lemiančių ūkio plėtrą, skirtumų, kurie lemia nemažus gyventojų užimtumo, pajamų lygio ir kitų socialinio-ekonominio regionų išsivystymo rodiklių skirtumus. Siekiant subalansuoti Lietuvos ūkio plėtrą regioniniu aspektu bei užtikrinti visų regionų tolygią ekonominę plėtrą ir ekonominę bei socialinę sanglaudą rengiami regionų plėtros planai.

Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros planas patvirtintas Panevėžio regiono plėtros tarybos 2015 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. 51/4S-23. Regiono plėtros vizija: Panevėžio regionas – modernus Aukštaitijos regionas, skatinantis žmogų tobulėti, užtikrinantis jam saugią, kokybišką ir sveiką aplinką, kurioje gera gyventi ir dirbti. Numatyti du plėtros prioritetai: „Kokybiškos viešosios paslaugos“ ir „Ekonominiam augimui palanki aplinka“. Pokyčių tikimasi įgyvendinant 26 priemones. Planuojamas lėšų poreikis planui įgyvendinti – 291 mln. Eur, iš jų Europos Sąjungos fondų lėšos – 242 mln. Eur.

Panevėžio regiono integruota teritorijų vystymo programa patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1V-714 „Dėl Panevėžio regiono integruotos teritorijų vystymo programos patvirtinimo“. Programa skirta nustatyta tvarka išskirtų **tikslinių teritorijų (Biržų ir Kupiškio miestai)**, pereinamojo laikotarpio probleminių teritorijų (Pasvalio ir Rokiškio rajonų savivaldybės) ir susietų teritorijų (Panevėžio rajono savivaldybė) kompleksinės plėtros projektams finansuoti. Programa siekiama sumažinti gyvenamosios aplinkos kokybės netolygumus išskirtose teritorijose, skatinti socialinę ir ekonominę plėtrą. Bendra Programoje suplanuotų Biržų rajono savivaldybės veiksmų vertė – apie 8,5 mln. Eur.

Savivaldybės lygmens. Biržų rajono savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionaliniu lygiu patvirtintų strategijų prioritetus, taip pat atsižvelgiant į Panevėžio regiono 2014–2020 m. plėtros plano bei vykdant Biržų rajono plėtros 2016–2020 m. strateginio plano prioritetus ir tikslus. Savivaldybės veiklą taip pat lemia šie pagrindiniai nacionaliniai strateginiai dokumentai: Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programa.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. T-234. (Daugiau informacijos pateikiama šio plano Vidinės aplinkos analizės dalyje „Planavimo sistema“).

EKONOMINIAI VEIKSNIAI

BENDRIEJI EKONOMINIAI RODIKLIAI

Ekonominės raidos scenarijus (toliau – scenarijus) sudarytas įvertinus faktinę Lietuvos ekonomikos raidą per 2020 m. sausio–spalio mėn. laikotarpį, po Finansų ministerijos rudens scenarijaus paskelbimo pasikeitusią projekcijų sudarymo statistinę bazę ir epidemiologinės situacijos bei išorės aplinkos pokyčius. Prielaidos dėl išorės aplinkos vidutiniu laikotarpiu atitinka Europos Komisijos šių metų lapkritį paskelbtą ekonominę prognozę. Siekiant išlaikyti nuoseklumą su išorės aplinkos prielaidomis, ir atsižvelgiant į tai, kad scenarijaus sudarymo metu būsimi Europos Sąjungos (toliau – ES) ir Jungtinės Karalystės santykiai nebuvo aiškūs, buvo daroma techninė prielaida, kad ES ir Jungtinė Karalystė nuo 2021 m. sausio 1 d. prekiaus pagal Pasaulio prekybos organizacijos didžiausio palankumo statuso taisykles.

2020 m. lapkričio mėn. paskelbtoje Europos Komisijos rudens ekonominėje prognozėje numatoma, kad pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos – ES – ekonomika 2020 m. susitrauks 7,4 proc., tačiau vėliau atsigaus ir BVP augimas sieks 4,1 proc. 2021 m. ir 3 proc. 2022 m. Tikimasi, kad ES ekonomikos atsigavimas prasidės antrąjį 2021 m. ketvirtį.

Pagal scenarijaus rengimo metu disponuotą informaciją dauguma pasaulio valstybių tebebuvo veikiamos COVID-19 pandemijos, o epidemiologinė situacija tiek Lietuvoje, tiek daugumoje pagrindinių Lietuvos užsienio prekybos partnerių buvo blogesnė, nei pirmosios viruso protrūkio bangos metu šių metų pavasarį. Materializavosi rudenį įvardinta rizika, kad viruso protrūkiams suvaldyti gali prireikti griežtesnių, didesnę neigiamą įtaką ekonomikai turinčių jo suvaldymo priemonių. Ketvirtąjį 2020 m. ketvirtį dauguma ES valstybių ėmė taikyti lokalius karantinus, komendanto valandas, kai kurios šalys priėmė sprendimus įvesti karantiną šalies mastu. Lietuvoje nuo lapkričio 7 d. įvestas nacionalinis karantinas.

Nors 2020 m. lapkritį pasirodė informacija apie didelį kelių vakcinų efektyvumą atlikus trečios fazės klinikinius bandymus, patikimų duomenų nebuvo dėl šių vakcinų poveikio atskiroms visuomenės grupėms ir kaip ilgai šios vakcinos išlieka veiksmingos. Tikėtina, kad plačiajai visuomenei vakcinos gali būti prieinamos ne anksčiau, kaip 2021 m. viduryje. Įvertinus tai, kad norint pasiekti kolektyvinį imunitetą reikėtų paskiepyti mažiausiai apie du trečdalius pasaulio populiacijos, net ir 2021 m. prasidėjus plačios visuomenės vakcinacijai pandemijos suvaldymo galima būtų tikėtis tik 2022 metais. Sudarant scenarijų laikytasi prielaidos, kad

mažiausiai dar vienerius metus viruso plitimo suvaldymui ir kontrolei vis dar bus reikalingos didesnio ar mažesnio masto specifinės priemonės, ribojančios ekonominį aktyvumą ir gyventojų mobilumą, o vakcinosis nuo COVID-19 ligos teigiamas poveikis realiai ekonomikai turėtų pasijauti ne anksčiau, kaip 2022 metais.

Išsipildžius rudenį darytai prielaidai, kad neigiama pandemijos įtaka ekonomikai ketvirtąjį šių metų ketvirtį sustiprės, numatoma, kad dėl su COVID-19 viruso pandemija susijusio šoko šiemet Lietuvos ekonomika susitrauks 1,5 procento. Ketvirtąjį šių metų ketvirtį pastebimai pablogėjus epidemiologinei situacijai, tikėtina, kad neigiamas COVID-19 viruso poveikis ekonomikai bus juntamas ir pirmąjį 2021 m. ketvirtį, o pradedant antruoju ketvirčiu sulauksime ekonominio aktyvumo didėjimo. Per visus 2021 metus Lietuvos ekonomika galėtų augti 2,8 procento, o vėlesniais vidutinio laikotarpio metais – vidutiniškai po 3,1 proc. per metus.

COVID-19 pandemija reikšmingai pablogino darbo rinkos situaciją šalyje. Nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodologiją, 2020 m. III ketvirtį išaugo iki 9,3 proc., o užimtų gyventojų sumažėjo 2,6 proc. palyginti su atitinkamu ketvirčiu prieš metus. Vyriausybės taikomos subsidijos įmonėms už prastovas ir parama savarankiškai dirbantiems sumažino nedarbo riziką ir sušvelnino krizės poveikį darbuotojams, padėjo išvengti masinio atleidimo iš darbo, o nedarbo lygis išliko žemesnis už ilgalaikį vidurkį (10,9 proc.). Tačiau rudenį kilusi antroji viruso banga ir tam tikrose ekonomikos veiklose išaugęs darbo vietų pažeidžiamumas silpnina lūkesčius dėl spartaus darbo rinkos atsigavimo perspektyvų. Iki šiol dėl pandemijos didžiausius užimtumo nuostolius patyrė apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla, kurioje darbuotojų sumažėjo penktadaliu. Kiek silpnesnis poveikis buvo pastebimas prekybos, statybos, transporto ir saugojimo bei apdirbamosios gamybos veiklose. Itin nukentėjo labiausiai pažeidžiamos darbuotojų kategorijos, pavyzdžiui, jaunimas, turintis mažiau profesinių įgūdžių ir sudarantis reikšmingą paslaugų sektoriaus darbuotojų dalį, žemos kvalifikacijos darbuotojai. Didelė laisvų darbo vietų pasiūla (2020 m. III ketvirtį jų skaičius per metus netgi išaugo 0,8 proc.) išaugus nedarbui rodo struktūrinius pokyčius darbo rinkoje. Viena vertus, ieškančių darbo asmenų žymiai padaugėjo, kita vertus, verslas neranda, kuo užpildyti esamas laisvas vietas. Struktūrinis nedarbas gana greitai gali virsti į ilgalaikį nedarbą, o tai kelia pavojų tiek darbo rinkos, tiek ekonomikos potencialo perspektyvoms.

Įvertinus 2020 m. I–III ketvirčio tendencijas, numatoma, kad 2020 m. užimtų gyventojų skaičius sumažės 1,9 proc., o nedarbo lygis, apskaičiuotas pagal gyventojų užimtumo tyrimo metodiką, išaugs iki 8,8 proc. Švelninantį poveikį darbo vietoms ir užimtumui šalyje šiemet turės Vyriausybės subsidijos įmonėms už prastovas ir parama savarankiškai dirbantiems bei įmonių gebėjimas prisitaikyti vykdyti veiklą neįprastomis pandemijos sąlygomis. 2021 m. I pusmetį neigiamą poveikį užimtumui turės antroji viruso banga, o vėliau atsigauant ekonominiam aktyvumui ir išaugus darbo jėgos paklausai paslaugų sektoriuje nedarbo lygis sumažės iki 8,2 proc., tačiau 2019 metų lygį vis dar viršys. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais nedarbo lygis mažės lėčiau ir vidutinio laikotarpio pabaigoje sudarys 6,6 procento.

Pandemijos sukeltas poveikis darbo rinkai prislopins darbo užmokesčio augimo tempą. Šiemet darbo užmokestis labiausiai augs viešajame sektoriuje. Privačiąjame sektoriuje daliai įmonių, ypač apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje, susidūrus su pasiūlos ir paklausos sumažėjimu ir paskelbus prastovas, atlyginimų raida bus mažiau palanki darbuotojams. Numatoma, kad šiemet vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje augs 9,3 proc., o 2021 m. jo augimo tempas sulėtės iki 4,1 procento. Atlyginimų augimą šiek tiek skatins 5,8 proc. didesnė minimali mėnesinė alga ir pareiginės algos bazinio dydžio valstybės tarnautojams didinimas 1 euru. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais mažėjant nedarbo lygiui ir stiprėjant darbo jėgos paklausai numatoma, kad darbo užmokesčio augimo tempas šalyje palaipsniui spartės ir laikotarpio pabaigoje priartės prie 5 procentų.

Infliacinis spaudimas Lietuvoje ir kitose euro zonos valstybėse mažėja, nes pandemijos sukeltas pasaulio ekonomikos nuosmukis daro įtaką tiek pasauliniams, tiek vidaus veiksniams, lemiantiems kainų pokyčius. Nors viruso plitimas neigiamai veikia tiek pasaulio ekonomikos pasiūlą, tiek paklausą, pasiūlos problemos – prekių judėjimo per valstybių sienas sutrikimai ar tam tikrų maisto ir medicinos prekių trūkumas, pastaruoju metu normalizuojasi, todėl artimoje perspektyvoje kainoms stipresnį poveikį darys paklausa, kuri išlieka susilpnėjusi. Krizės pradžioje infliacija šalyje smarkiai sulėtėjo pasaulyje smukus energijos prekių paklausai ir kainoms, o kilus antrajai viruso bangai infliacija turėtų išlikti silpna, kadangi vis labiau ima ryškėti krizės poveikis paslaugų kainoms. Paslaugų infliacija 2021 m., bent kol nenuslūgs antroji viruso banga, turėtų išlikti susilpnėjusi. 2021 m. pradžioje tikėtinas vangus spaudimas maisto produktų kainoms dėl mažesnės maisto tiekimo paslaugų paklausos ir padidėjusių maisto produktų atsargų pasaulyje, susijusių su COVID-19 pandemija ir ekonominiais sunkumais. Kita vertus, kylantis Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) skaičiuojamas maisto kainų indeksas įspėja apie galimą tam tikrų maisto žaliavų, pavyzdžiui, javų, kainų augimą, todėl kitų metų II pusmetį neatmestinas maisto produktų kainų augimo paspartėjimas.

Išnagrinėjus vartotojų kainų raidos tendencijas, numatoma, kad 2020 m. vidutinė metinė infliacija sumažės iki 1 procento (2019 m. ji siekė 2,2 proc.). 2021 m. prielaidų reikšmingam energijos prekių kainų mažėjimui nėra, todėl infliacijos tempas paspartės iki 1,4 proc., o vidutinio laikotarpio pabaigoje – iki 2 proc. Kainų raidai vidutiniu laikotarpiu didžiausią įtaką darys pasaulinių kainų, ypač energijos ir maisto prekių, pokyčiai, paslaugų kainų raida, padėtis šalies darbo rinkoje ir sprendimai dėl administruojamų kainų.

2020 metų lapkritį įvestas antrasis nacionalinis karantinas gali paskatinti atsargesnę vartotojų elgseną, palyginti su vasaros laikotarpiu, kai viruso plitimas nebuvo spartus, ekonomikos aktyvumas augo, o gyventojų nuotaikos taisėsi. Tai atspindi ir statistiniai duomenys – trečiąjį šių metų ketvirtį namų ūkių vartojimo išlaidos padidėjo 1,2 procento. Rudenį įvestos griežtesnės viruso valdymo priemonės ribos paslaugų įsigijimo galimybes, o vartotojų apsisprendimą įsigyti prekę ar paslaugą veiks tvyrantis neapibrėžtumas. Griežtesnės viruso valdymo sąlygos, ribojančios gyventojų galimybes įsigyti paslaugas, atsargesnis gyventojų elgesys šiemet lėmė santaupų didėjimą – namų ūkių indėlių augimo tempas antrąjį ir trečiąjį 2020 m. ketvirčius paspartėjo (antrojo ketvirčio pabaigoje augo 13,4 proc., trečiojo – 16,3 procento). Tikėtina, kad pagerėjus epidemiologinei situacijai ir sumažėjus ekonominių veiklų suvaržymams, kitais metais gyventojai galėtų imti drąsiau planuoti išlaidas ir dalį papildomai sukauptų lėšų skirti vartojimui. Vartojimui atsigauti padės ir gyventojų finansinę padėtį gerinantys Vyriausybės sprendimai – minimalios mėnesinės algos kėlimas, paramos šeimoms, auginančioms vaikus, didinimas, su darbo jėgos apmokestinimu susiję pakeitimai (neapmokestinamojo pajamų dydžio didinimas).

Dėl karantinų metu apribotų galimybių vartoti paslaugas ir epidemiologinės situacijos sąlygoto neapibrėžtumo namų ūkių vartojimo išlaidos 2020 m. sumažėjo 3,4 proc., o 2021 m., sumažėjus ekonominių veiklų ribojimams, tikėtinas 3 procentų augimas. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais spartėjant darbo užmokesčio augimui, gerėjant gyventojų finansinei padėčiai ir epidemiologinei situacijai, namų ūkių vartojimo išlaidų augimo tempas taip pat nuosaikiai spartės ir kasmet galėtų augti vidutiniškai po 3,3 proc. (2022–2023 m.).

Kritusi tiek išorės, tiek vidaus paklausa, dėl pandemijos išaugęs ekonominis neapibrėžtumas, antrą kartą 2020 m. lapkričio mėn. vėl įvestas visuotinis karantinas ir apribota tam tikrų ekonomikos sektorių veikla neigiamai veiks investicinį procesą šalyje – dauguma verslų pristabdys ir/arba atidės investicinius projektus. Siekiant stabilizuoti ekonominę padėtį viešasis sektorius 2020 m. buvo aktyvesnis investuojant nei privatusis. Trečiąjį 2020 m. ketvirtį viešojo sektoriaus materialinės investicijos (to meto kainomis) išaugo 10,3 proc., kai privatus sektorius investicijas mažino 7,4 procento.

Po patirto šoko pavasarį ir pagerėjus epidemiologinei situacijai trečiąją 2020 m. ketvirtį investicijų rezultatai buvo geresni nei antrąją ketvirtį, kai investicijos smuko dešimtadaliu. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidos 2020 m. trečiąją ketvirtį sumažėjo mažiau, nei dviem procentais (–1,7 proc.). 2020 m. sausį–rugsėį investicijos mažėjo 3,5 proc., didžiausią įtaką mažėjimui darė smukusios investicinės išlaidos transporto įrangai (–6,7 procentinio punkto įtaka).

Įvertinus faktinius 2020 m. sausio–rugsėjo statistinius duomenis, investuotojų lūkesčius, griežtesnes pandemijos valdymo priemonės, numatoma, kad 2020 m. verslas pristabdė investicijas, o bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas šalyje 2020 m. sumažėjo 5,2 procento. Jeigu 2021–2023 m., kaip numatoma, ES fondų lėšomis finansuojamų projektų įgyvendinimas paspartės, o epidemiologinė padėtis stabilizuosis ir nebus imtasi reikšmingų ekonomikos suvaržymų, užsienio paklausa atsigaus ir verslo pasitikėjimas augs, investicijos šalyje galėtų vidutiniškai augti po 4,3 proc. per metus.

Dėl neigiamai pandemijos paveiktų užsienio prekybos rinkų Lietuvos prekių ir paslaugų eksportas (palyginamosiomis kainomis) 2020 m. smuks 2,2 procento. Remiantis prielaidomis dėl užsienio paklausos atsigavimo 2021 m. tikėtinas 6,4 proc. prekių ir paslaugų eksporto augimas. Vėlesniais vidutinio laikotarpio metais prekių ir paslaugų eksportas vidutiniškai galėtų augti apie 5,6 proc. per metus.

Scenarijus parengtas išaugusio neapibrėžtumo sąlygomis. Ketvirtąją 2020 m. ketvirtį reikšmingai pablogėjus epidemiologinei situacijai Lietuvoje ir jos pagrindinėse užsienio prekybos partnerėse išaugo rizika, kad siekiant suvaldyti viruso protrūkius ir apsaugoti sveikatos apsaugos sistemas nuo perkaitimo, poreikis taikyti neigiamą įtaką ekonomikai turinčias priemones Lietuvoje ir ES valstybėse gali užtrukti ilgiau, nei paskutinį 2020 m. ketvirtį. Pandemijos sukelta įtampa darbo rinkoje, tiekimo grandinių sutrikimai ir verslo bei vartotojų elgsenos pokyčiai gali būti paveikti labiau, nei numatyta scenarijuje.

Tebeegzistuojanti rizika dėl įtampos pasaulinėje prekyboje atsinaujinimo, didelis neužtikrintumas dėl globalios ekonomikos atsigavimo ir sustiprėjusios geopolitinės įtampos bei galima įtampa finansų rinkose – esminiai neigiamos rizikos veiksniai, dėl kurių šiame scenarijuje numatytų pagrindinių rodiklių įverčiai gali keistis.

Jeigu realizuotųsi Europos Komisijos lapkričio mėn. paskelbtas pesimistinis scenarijus dėl neišsipildžiusios prielaidos dėl pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos perspektyvų, taikytos sudarant šį scenarijų, scenarijuje numatytų rodiklių įverčiai taip pat atitinkamai keistųsi. Pesimistiniame scenarijuje Europos Komisija numato, kad dėl stipresnio COVID-19 ligos protrūkio 2020 m. IV ketvirtį ir 2021 m. I ketvirtį ir su tuo susijusio poreikio taikyti griežtesnes viruso suvaldymo priemones, euro zonos ekonomika 2020 m. gali smukti 8,5 proc. – 0,7 p.p. daugiau nei numatyta 2020 m. lapkričio mėn. paskelbtame baziniame scenarijuje, o 2021 m. augti 2,75 proc. – atitinkamai 1,5 p.p. lėčiau.

Egzistuoja ir teigiama rizika, kad populiacijos vakcinavimas prasidės anksčiau, nei antrąją 2021 m. pusmetį, o teigiamas vakcinavimo poveikis realiai ekonomikai bus jaučiamas jau 2021 metais. Precedento neturinčio ES ekonomikos gaivinimo priemonių taikymas vykdant reformas ir investuojant vidutiniu laikotarpiu gali paskatinti Lietuvos ekonomikos augimą daugiau, nei numatyta šiame scenarijuje. Jeigu būtų pasiektas ES ir Jungtinės Karalystės susitarimas dėl palankesnių, nei pagal Pasaulio prekybos organizacijos taisykles, prekybos sąlygų nuo 2021 metų, tai taip pat teigiamai paveiktų Lietuvos ekonomines perspektyvas vidutiniu laikotarpiu.

Pagrindiniai ekonominės raidos rodikliai

Makroekonominiai rodikliai / Metai	2019	Projekcija (2020 m. gruodis)			

	reikšmė	2019	2020	2021	2022	2023
		pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.	pokytis, proc.
BVP palyginamosiomis kainomis, mln. Eur	48,797	4,3	-1,5	2,8	3,1	3,1
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Eur	1296,4	8,8	9,3	4,1	4,5	5,0
Nedarbo lygis*, proc. (pagal gyventojų užimtumo tyrimo apibrėžtį) *Rodiklio reikšmė 2019-2023 m.	6,3	3,3	39,7	-6,82	-12,2	-8,3

Duomenų šaltinis: <http://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/ekonomines-raidos-scenarijus>

Prognozuojama, kad 2021 m. valstybės biudžeto pajamos kartu su ES ir kitomis tarptautinės finansinės paramos lėšomis sudarys beveik 11,385 mlrd. eurų arba 8,7 proc. daugiau nei numatoma surinkti 2020 m. 2021-aisiais valstybės biudžeto pajamos, neįskaitant ES ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų, sieks daugiau kaip 9,121 mlrd. eurų, t. y. bus 7,4 proc. didesnės, nei numatoma gauti šiemet.

Numatoma, kad iš 4 pagrindinių mokesčių (pridėtinės vertės, gyventojų pajamų, akcizų ir pelno), kurie sudaro 91,2 proc. valstybės biudžeto pajamų be ES ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų, bus gauta beveik 8,320 mlrd. eurų arba 8,8 proc. daugiau, nei numatoma gauti 2020 m.

2021 m. biudžete prognozuojamos pajamos iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sudarys 4,138 mlrd. eurų (45,4 proc. visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų).

I valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų konsoliduotos visumos biudžetą prognozuojama gauti 3,477 mlrd. eurų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio (GPM) arba 31,2 proc. visų pajamų (be ES).

2021 m. valstybės biudžeto projekte prognozuojamos pajamos iš akcizų sudaro 1,573 mlrd. eurų (17,3 proc. visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų).

Iš pelno mokesčio numatoma gauti 762,8 mln. eurų pajamų arba 8,4 proc. visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų)(Duomenų šaltinis: Lietuvos Respublikos finansų ministerija).

Vienas iš svarbiausių konkurencingumo ekonominių rodiklių yra tiesioginės užsienio investicijos (toliau – TUI). TUI apimtys Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. pabaigoje siekė 7,29 mln. Eur, 2018 m. – 6,72 mln. Eur ir palyginti su 2018 m. (6,72 mln. Eur), padidėjo 8,48 proc. ir sudarė 1,84 proc. Panevėžio apskrities TUI. TUI apimtys vienam Biržų rajono gyventojui 2019 m. palyginti su 2018 m. padidėjo 10,69 proc. ir 2019 m. pabaigoje siekė 321 Eur (2018 m. pabaigoje buvo 290 Eur). Pagal vienam gyventojui tenkančias TUI Biržų rajonas 2019 m. iš visų Panevėžio apskrities savivaldybių atsiliko nuo Panevėžio miesto (3380 Eur), Panevėžio rajono (1545 Eur), Rokiškio (1172 Eur) bei Pasvalio (408 Eur). (Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

Materialinės investicijos (toliau – MI) – tai investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba jo vertei padidinti. MI Biržų rajone 2019 m. – 13,7 mln. Eur (prognozuojamas rodiklis), 2018 m. – 13,4 mln. Eur ir lyginant su 2018 m. padidėjo 5,5 proc. Atitinkamai padidėjo ir MI apimtys, tenkančios vienam gyventojui: nuo 572 Eur 2018 m. iki 596 Eur (prognozuojamas rodiklis) 2019 m. (padidėjimas – 4,2 proc.). MI tenkančios vienam gyventojui Biržų rajono savivaldybėje 2019 m. buvo mažiausios apskrityje. (Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

VERSLAS

2021 m. pradžioje Biržų rajone veikė 501 (2020 m. pradžioje – 501, 2019 m. pradžioje – 485, 2018 m. pradžioje – 469, 2017 m. pradžioje – 463) ūkio subjektai, o 1000-iai gyventojų teko 54,46 (2020 m. pradžioje – 53,24, 2019 m. pradžioje – 48,94, 2018 m. pradžioje – 47,69, 2017 m. pradžioje – 45,8) registruotų ir 22,47 (2020 m. pradžioje – 20,27, 2019 m. pradžioje – 20,93, 2018 m. pradžioje – 20,24, 2017 m. pradžioje – 18,8) veikiančių ūkio subjektų. Veikiančių ūkio subjektų 1000-iai gyventojų 2021 m. pradžioje šalyje buvo 1,7 karto daugiau nei savivaldybėje, o nuo Panevėžio apskrities veikiančių ūkio subjektų 1000-iai gyventojų savivaldybė atsiliko 28,4 proc. (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*).

Smulkus ir vidutinis verslas yra vienas iš svarbiausių ekonomikos augimo veiksmų, turintis esminį poveikį bendrai šalies ūkio raidai, naujų darbo vietų kūrimui ir socialiniam stabilumui. 2020 m. pradžioje 69,86 proc. Biržų rajone veikusių ūkio subjektų (arba 350 įmonės) buvo mažos ir vidutinės įmonės. Daugiausia tai uždarnosios akcinės bendrovės ar individualios įmonės statusą turinčios įmonės, kuriose dirbo iki 4 darbuotojų. Lietuvoje mažos ir vidutinės įmonės sudarė 80,12 proc., Panevėžio apskrityje – 73,39 proc. nuo visų veikusių ūkio subjektų. (*Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas*).

Dalis gyventojų ūkinę-komercinę veiklą vykdo įsigydami verslo liudijimus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytoms veiklos rūšims vykdyti. Iš 89 LR Vyriausybės nustatytų veiklos rūšių, kuriomis verčiantis gali būti perkami verslo liudijimai, 2020 m. 534 (2019 m. – 560, 2018 m. – 576, 2017 m. – 620, 2016 m. – 619) Biržų rajono gyventojai vertėsi 54 (2019 m. – 46, 2018 m. – 47, 2017 m. – 47, 2016 m. – 49) veiklos rūšimis (*Duomenų šaltinis – Valstybinė mokesčių inspekcija*).

Nuo veiklos, vykdomos įsigyjant verslo liudijimus, 2020 m. sumokėta 20,059 tūkst. Eur gyventojų pajamų mokesčio (2019 m. – 27,772 tūkst., 2018 m. – 25,666 tūkst. Eur, 2017 m. – 26,420 tūkst. Eur).

2020 m. gyventojai daugiausiai verslo liudijimus pirkė pagal šias veiklos rūšis: prekybos veiklai – 109 (2019 m. – 118, 2018 m. – 128, 2017 m. – 134, 2016 m. – 136) gyventojai; statybos veiklai – 79 (2019 m. – 122, 2018 m. – 124, 2017 m. – 145, 2016 m. – 138) gyventojai; kirpyklų, kosmetikos kabinetų ir salonų, soliariumų veiklai – 52 (2019 m. – 58, 2018 m. – 51, 2017 m. – 60, 2016 m. – 59) gyventojai; kvalifikacijos tobulinimo ir papildomo mokymo veiklai – 52 (2019 m. – 43, 2018 m. – 45, 2017 m. – 51, 2016 m. – 45) gyventojai; statybinių dailidžių ir stalių dirbinių, medinės taros, kitų medienos gaminių gamybai, remontui – 15 (2019 m. – 34, 2018 m. – 34, 2017 m. – 30, 2016 m. – 32) gyventojai; variklinių transporto priemonių techninei priežiūrai ir remontui – 13 (2019 m. – 23, 2018 m. – 20, 2017 m. – 25, 2016 m. – 27) gyventojai; medienos ruošai, malkų gamybai – 20 (2019 m. – 22, 2018 m. – 22, 2017 m. – 18, 2016 m. – 35) gyventojai.

Savivaldybės taryba, skatindama gyventojus užsiimti veiklomis, kuriomis gali būti verčiamasi, turint verslo liudijimą, nustatė mažesnius gyventojų pajamų mokesčio tarifus asmenims, 2020 m. įsigyjantiems verslo liudijimą verstis verslo liudijime nurodytos rūšies veikla Biržų rajono savivaldybės teritorijoje, taip pat visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas. Taip pat taikė 50 proc. pajamų mokesčio už verslo liudijimą lengvatas pensinio amžiaus gyventojams, tėvams, auginantiems tris ir daugiau vaikų, arba auginantiems bent vieną neįgalų vaiką, tėvams, vieniems auginantiems vaikus, asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis tradicinių amatų veikla, ir asmenims, gaunantiems laikotarpį, kuriam įsigijamas verslo liudijimas, su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų. Neįgaliesiems asmenims, kuriems nustatytas 30–40 proc. darbingumo lygis, sumažino 60 proc., o asmenims, kurių darbingumo lygis 45–55 proc. – 40 proc. Bedarbiams, kurie nustatyta tvarka įregistruoti teritorinėje darbo biržoje, sumažino mokesťį 40 proc.

Nuo mokesčio už verslo liudijimą buvo atleisti neįgalieji, kuriems nustatytas 0–25 proc. darbingumo lygis, ir mokiniai arba studentai.

Savivaldybės tarybos nustatytais mokesčio už verslo liudijimus lengvatomis 2020 m. pasinaudojo 290 (2019 m. – 341, 2018 m. – 383, 2017 m. – 425, 2016 m. – 403) gyventojų, lengvatų suma – 6075 Eur (2019 m. – 8667 Eur, 2018 m. – 9209 Eur, 2017 m. – 10406 Eur, 2016 m. – 9873 Eur). *(Duomenų šaltinis: Savivaldybės administracijos informacija).*

STATYBOS IR GYVENAMASIS FONDAS

2020 m. pabaigoje Savivaldybės būsto fondą sudarė 420 butų, kurių bendras naudingas plotas – 16,2 tūkst. kv. m. 2020 m. į Savivaldybės būsto fondą įrašyti 2 naujai įsigyti butai, išbrauktas 1 parduotas nuomininkui butas.

2020 m. pabaigoje Savivaldybės socialinio būsto fondą sudarė 229 butai, kurių bendras naudingas plotas – 9,0 tūkst. kv. m. Savivaldybės socialinio būsto fondas per metus padidėjo 7 butais: 2 butai įsigyti naujai, 5 butai – atlaisvintą Savivaldybės būstą įrašius į socialinio būsto fondą. (2019 m. pabaigoje socialinį būstą sudarė 222 butai, kurių bendras naudingas plotas – 8,7 tūkst. kv. m).

2020 m. pabaigoje į Savivaldybėje sudarytą Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašą buvo įrašyti 73 asmenys (šeimoms). Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašas kasmet trumpėja: 2019 m. pabaigoje sąrašė buvo 102 asmenys (šeimoms), 2018 m. – 112, 2016 m. – 134, 2014 m. – 239. Sąrašė jaunos šeimos sudarė 23,3 proc. (2018 m. – 22,4 proc., 2016 m. – 18,7 proc., 2014 m. – 25,5 proc.), šeimos, auginančios tris ar daugiau vaikų – 6,8 proc. (2018 m. – 6 proc., 2016 m. – 7,5 proc., 2014 m. – 8,4 proc.), likę be tėvų globos asmenys – 8,2 proc. (2018 m. – 7,5 proc., 2016 m. – 6 proc., 2014 m. – 4,2 proc.), neįgalieji ir sergantys lėtinių ligų sunkiomis formomis – 15,1 proc. (2018 m. – 14,9 proc., 2016 m. – 14,2 proc., 2014 m. – 11,7 proc.), socialinio būsto nuomininkai, turintys teisę į būsto sąlygų pagerinimą – 8,2 proc. (2018 m. – 4,4 proc., 2016 m. – 4,4 proc., 2014 m. – 2,5 proc.), asmenys (šeimoms), nepatenkantys į aukščiau išvardintas grupes – 38,4 proc. (2018 m. – 44,8 proc., 2016 m. – 49,2 proc., 2014 m. – 47,7 proc.). Didžiausią dalį Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašė įrašytų asmenų sudaro vieniši asmenys – 50,7 proc. 2020 m. sumažėjo ir besikreipiančių dėl Savivaldybės socialinio būsto nuomos asmenų (šeimų) skaičius: per 2020 m. į sąrašus Savivaldybės socialinio būsto nuomai buvo įrašyti 24 asmenys (šeimoms) (2019 m. – 54, 2018 m. – 67, 2016 m. – 45, 2014 m. – 62).

Per 2020 m. Savivaldybės būstu aprūpintas 21 asmuo (šeima) (2019 m. – 25, 2018 m. – 47, 2016 m. – 22, 2014 m. – 31), iš jų: socialinis būstas išnuomotas 14 asmenų (šeimų), bendrabučio patalpos – 7 asmenims (šeimoms). Vidutinė laukimo socialinio būsto trukmė – 1,43 metų. *(Duomenų šaltinis: Savivaldybės administracijos informacija)*

TRANSPORTAS

Biržų rajono savivaldybėje yra 36 valstybinės reikšmės keliai, iš kurių 5 krašto ir 31 rajoninis. Šių kelių bendras ilgis – 451 km. Visi rajone esantys krašto keliai turi patobulintą dangą, tačiau rajoninių kelių tinklas su patobulinta danga sudaro tik 32,8 proc., t. y. 9,5 proc. mažiau nei Lietuvos vidurkis. Valstybinių kelių struktūroje vyrauja žvyrkeliai – 52 proc. Tokią situaciją nulėmė nedidelis eismo intensyvumas rajoniniuose keliuose. Bendroje kelių tinklo struktūroje vyrauja vietinių kelių tinklas, kuris sudaro 68,1 proc. viso kelių tinklo.

2018 m. lapkričio 29 d. sprendimu Nr. T-238 buvo patvirtintas Biržų rajono savivaldybės teritorijos vietinės reikšmės viešųjų kelių tinklo išdėstymo žemėtvarkos schemos (toliau – Schema) keitimas. Schemos duomenimis bendras Biržų rajono savivaldybėje esančių vietinės reikšmės viešųjų kelių (gatvių) ilgis – 907,7 km. Iš jų Biržų miesto vietinės reikšmės viešųjų kelių (gatvių) ilgis – 81,5 km. Žvyro kelių dalis Biržų rajono savivaldybėje 2016 m. buvo didžiausia, o kelių su patobulinta danga – mažiausia Panevėžio apskrityje. Tai rodo, kad vietinės reikšmės kelių dangai tobulinti būtinos didesnės investicijos.

2020 m. atlikti susisiekimo komunikacijų Biržų m. Stoties g. ir Žemosios g. rekonstravimo darbai (įrengta nauja asfalto danga), atlikti Biržų m. Geležinkelio g. ir J. Nastopkos g., Agluonos g. ir Žalgirio g. kapitalinio remonto darbai (įrengta nauja važiuojamosios dalies danga), Biržų r. sav. Pabiržės sen. Gulbinų k. P. Drevinio g. kapitalinio remonto darbai (įrengta nauja važiuojamosios dalies danga), Biržų r. sav. Nemunėlio Radviliškio sen. Suosto k. J. Bielinio g. paprastojo remonto darbai (atnaujinta važiuojamosios dalies danga), Biržų r. sav. Pačeriaukštės sen. Legailių k. Legailių g. kapitalinio remonto darbai (įrengta nauja važiuojamosios dalies danga). Pradėti susisiekimo komunikacijų Biržų r. Biržų k. Krantinės g. kapitalinio remonto darbai, Biržų r. sav. Parovėjos sen. Medeikių k. Vilniaus g. kapitalinis remontas, Biržų m. Vilniaus g. šaligatvio (nuo S. Dagilio iki J. Janonio g.) kapitalinio remonto darbai. Rekonstruojant šaligatvius ir apšvietimą Biržuose, Kęstučio g. (nuo Rotušės g. iki Vabalninko g.) atlikti šaligatvio įrengimo darbai.

Individualių lengvųjų automobilių skaičius 2019 m. Biržų rajone, kaip ir Lietuvoje bei Panevėžio apskrityje, padidėjo. Biržų rajone 2019 m., lyginant su 2018 m., individualių lengvųjų automobilių skaičius nežymiai padidėjo nuo 11 329 iki 12 139 vnt. (beveik 7,15 proc.). Lyginant 2019 ir 2015 m. duomenis, šis skaičius padidėjo 27,45 proc. (nuo 419 automobilių / 1000-iui gyventojų 2015 m. iki 534 – 2019 m.), o lyginant 2019 m. su 2018 m. padidėjo 9,2 proc. (nuo 489 automobilių / 1000-iui gyventojų 2018 m. iki 534 – 2019 m.). Tačiau pagal šį rodiklį 2019 m. Biržų rajonas lenkė Lietuvos Respublikos (466 automobilių 1000-iui gyventojų), Panevėžio apskrities (508 automobiliai 1000-iui gyventojų), ir Panevėžio apskrities savivaldybių (išskyrus Panevėžio rajono ir Kupiškio rajono savivaldybes, Rokiškio rajono savivaldybes) vidurkius. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

Nuo automobilių skaičiaus keliuose neatsiejamas ir kelių eismo įvykių skaičius. 2019 m. Biržų rajone užregistruoti 17 (2018 m. – 22) kelių eismo įvykiai, kurių metu buvo sužeista 19 (2018 m. – 20) žmonių ir žuvo 1 (2018 m. – 4) žmonės. Kelių eismo įvykių skaičius rajone 2015–2019 m. sumažėjo 1,5 proc., kai Lietuvoje ir Panevėžio apskrityje šis rodiklis padidėjo, atitinkamai 5,5 ir 11,74 proc. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatyta viena iš savarankiškųjų savivaldybių funkcijų – vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas. Vykdydama savo funkcijas Biržų rajono savivaldybės taryba 2020 m. vasario 28 d. sprendimu Nr. T-29 paskirstė Biržų rajono savivaldybės Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšas (1 199,2 tūkst. Eur) vietinės reikšmės keliams (gatvėms) tiesti, taisyti (remontuoti), prižiūrėti ir saugaus eismo sąlygoms užtikrinti. Iš viso 2020 m. panaudota 1 198,5 tūkst. Eur Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų. Iš jų einamiesiems tikslams 498,6 tūkst. Eur. Taip pat gauta 410,0 tūkst. Eur žvyrkelių programai iš jų panaudota 406,5 tūkst. Eur. Susisiekimo ministerija skyrė 1 133,2 tūkst. Eur dėl Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) plitimo sukeltų pasekmių mažinimo priemonių, plano lėšų paskirstymo keliams taisyti (remontuoti). Iš jų panaudota 1 049,3 tūkst. Eur. ir 25,6 tūkst. Eur. savivaldybės biudžeto lėšų nefinansuojamiems darbams apmokėti.

Iš viso 2020 m. panaudota 2 654,3 tūkst. Eur Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų. Iš jų einamiesiems tikslams 996,3 tūkst. Eur. Savivaldybei skirtų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų panaudota 1 455,8 tūkst. Eur. 2019 m. vietinės reikšmės kelių, gatvių, šaligatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų priežiūrai, atnaujinimui ir plėtrai iš Kelių priežiūros ir plėtros programos panaudota 1 519,1 tūkst. Eur. Iš jų einamiesiems tikslams 467,8 tūkst. Eur. Savivaldybei skirtų valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų panaudota 407,2 tūkst. Eur. 2018 m. pagal šią programą panaudota 1 528,42 tūkst. Eur. (iš jų Savivaldybei skirtos valstybės biudžeto specialios tikslinės dotacijos – 559,6 tūkst. Eur).

Keleivių vežimą autobusais vietinio (miesto ir priemiesčio) ir tolimojo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutai Biržų rajone vykdo savivaldybės kontroliuojama įmonė – uždaroji akcinė bendrovė Biržų autobusų parkas. Bendrovė aptarnauja 5 tolimojo susisiekimo, 1 miesto ir 30 priemiesčio reguliaraus susisiekimo maršrutų. 2020 m. pervežta 90,9 tūkst.

keleivių (2019 m. – 222,2 tūkst., 2018 m. – 245,8 tūkst., 2017 m. – 423,1 tūkst., 2016 m. – 426,2 tūkst., 2015 m. – 444,2 tūkst., 2014 m. – 507,9 tūkst., 2013 m. – 551,4 tūkst., 2011 m. – 645,7 tūkst.) keleivių, iš jų miesto maršrutuose – 22,04 tūkst. (2019 m. – 37,7 tūkst., 2018 m. – 38,3 tūkst., 2017 m. – 51,6 tūkst., 2016 m. – 52,1 tūkst., 2015 m. – 53,8 tūkst., 2014 m. – 63,0 tūkst., 2013 m. – 65,5 tūkst., 2011 m. – 80,6 tūkst.), priemiesčio – 10,38 tūkst. (2019 m. – 54,6 tūkst., 2018 m. – 66,3 tūkst., 2017 m. – 217,9 tūkst., 2016 m. – 208,4 tūkst., 2015 m. – 225,0 tūkst., 2014 m. – 262,8 tūkst., 2013 m. – 298,2 tūkst., 2011 m. – 360,9 tūkst.), tolimojo susisiekimo – 58,52 tūkst. (2019 m. – 127 tūkst. 2018 m., – 135 tūkst., 2017 m. – 148,3 tūkst., 2016 m. – 161,3 tūkst., 2015 m. – 165,4 tūkst., 2014 m. – 177,5 tūkst., 2013 m. – 184,1 tūkst., 2011 m. – 201,9 tūkst.), užsakomaisiais reisais – 1,03 tūkst. (2019 m. – 2,9 tūkst., 2018 m. – 6,2 tūkst., 2017 m. – 5,3 tūkst., 2016 m. – 4,5 tūkst., 2015 m. – 4,6 tūkst., 2014 m. – 4,6 tūkst., 2013 m. – 3,6 tūkst., 2011 m. – 2,3 tūkst.) keleivių. 2020 m., palyginus su 2018 m., matyti, kad pervežtų keleivių skaičius mažėjo, tačiau 2020 m. sumažėjusių keleivių skaičių iš esmės įtakoją šalyje vyraujanti pandemija. Biržų autobusų parko veikla, vykdančią būtinus visuomenei keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, nuostolinga.

Nuostolių suma 2020 m. – 471 tūkst. Eur (2019 m. – 165,93 tūkst., 2018 m. – 162,3 tūkst. 2017 m. – 121,6 tūkst., 2016 m. – 105,6 tūkst., 2015 m. – 73,26 tūkst. Eur, 2014 m. – 75,98 tūkst. Eur, 2013 m. – 46,3 tūkst. Eur, 2011 m. – 38,8 tūkst. Eur). Šie nuostoliai pagal Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3-457 patvirtintą Nuostolių, patirtų vykdančią keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarką turi būti kompensuojami iš savivaldybės biudžeto. 2020 m. – 313,9 tūkst. Eur. 2019 m. – 140,1 tūkst. Eur. 2018 m. – 120,2 tūkst. Eur. 2017 m. – 3,36 tūkst. Eur 2016 m. – 1,3 tūkst. Eur nuostolių, 2015 m. bendrovė uždirbo 2,8 tūkst. Eur grynojo pelno, 2014 m. – 17,6 tūkst. Eur, 2013 m. – 31,5 tūkst. Eur, 2012 m. patyrė 34,6 tūkst. Eur nuostolių).

PAVELDOSAUGA IR TURIZMAS

2020 m. Biržų turizmo informacijos centre (toliau - Biržų TIC) apsilankė 8606 (2019 m. – 14 226) lankytojai, iš kurių 542 (2019 m. – 2050) užsieniečiai. Biržų TIC 2020 m., lyginant su 2019 m., lankytojų skaičius sumažėjo 39,5%. (pandeminė situacija Lietuvoje ir pasaulyje). 2020 m. turistų skaičius iš užsienio ženkliai sumažėjo, daugumą sudarė latviai: iš visų turistų užsieniečių (542) latvių – 383. Lyginant su 2019 m., 73,3% mažiau. Kita vertus, 2020 m. atvyko dvigubai daugiau estų – 69. Lyginant su 2019 m., t.y. 55% daugiau.

Biržų TIC sėkmingai vykdo aktyvią tiesioginę rinkodarinę veiklą bei elektroninę rinkodarą: turimus išteklius reklamuoja informaciniuose portaluose, socialiniuose tinkluose, leidiniuose ir parodose. 2020 m. TIC dalyvavo didžiausioje turizmo parodoje Šiaurės Europoje „MATKA 2020“ Helsinkyje (Suomija), tarptautinėje parodoje „Adventur 2020“ Vilniuje ir tarptautinėje turizmo parodoje „REISEMESSE DRESDEN 2020“ Drezdene (Vokietija). Rygos tarptautinėje turizmo parodoje „Balttour 2020“ bei turizmo ir pasiekimų parodoje „EXPO Aukštaitija 2020“ Panevėžyje, Biržų kraštas buvo pristatytas asociacijos „Biržų turizmo klasteris“ stende.

Biržų TIC internetinėje svetainėje www.visitbirzai.lt informacija pateikiama trimis kalbomis – lietuvių, anglų, ir rusų. Svetainė buvo kardinaliai atnaujinta 2020 m. lapkričio mėnesį. Svetainės lankomumas, remiantis „Google Analytics“ sistema, kurioje registruojamas svetainės lankomumas, lyginant su 2019 m. išaugo 7 %. 2020 m. svetainę aplankė ir informacijos apie Biržų kraštą ieškojo – 83 540 lankytojų. Biržų turizmo informacijos centro internetinė svetainė per mėnesį vidutiniškai yra aplankoma 7 824 lankytojų. 2020 m. internetinė svetainė daugiausiai buvo lankoma Lietuvos turistų (84,85 % visų lankytojų), tai rodo stiprų vietinio turizmo tendencijos Lietuvoje augimą.

Biržų rajono savivaldybės teritorijoje žinoma daugiau kaip 500 objektų, turinčių kultūrinę vertę. Kultūros vertybių registre yra įrašyti 496 objektai, iš jų 130 – valstybės

saugomų, 19 – archeologinių paveldo objektų, 30 – architektūros kompleksų, apie 15 pavienių statinių, 9 – kultūros paveldo objektai paskelbti paminklais, 80 – istorinės, memorialinės vietos, 206 – dailės kultūros vertybės, viena urbanistinė vietovė. Kultūros vertybių sąrašas nuolat papildomas naujais objektais. Seniausias ir vertingiausias archeologinis paveldas – mūsų krašto žmonių kultūros materialinis palikimas: istorinė Biržų miesto vieta, Biržų piliavietė, Rinkuškių bei Klausučių piliakalniai, Vinkšninių kapinynas, Astravo senkapis, Muoriškių pilkapiai vertingi mokslinė ir pažintinė prasme. Sutvarkytame Rinkuškių (Velniakalnis) piliakalnyje rengiamos šventės ir minėjimai. Bendruomenės entuziastų iniciatyva prie piliakalnio kasmet pastatoma po keletą medinių velnių skulptūrų ir Velniakalnis tampa patrauklesniu visuomenei bei turistams. Jis parengtas turistų lankymui. Muoriškių pilkapiuose ir Vinkšninių kapinyne atlikti archeologiniai kasinėjimai. Iškirstas nuo krūmynų ir savaiminių medžių Astravo senkapis. Didžioji dalis objektų pažymėti, pritaikyti turistams lankyti ir nuolat tvarkomi. Parengti paminklotvarkos projektai ir, gavus paramą, tikimasi atstatyti bei pritaikyti viešosioms reikmėms 2015 m. sudegusį seniausią Biržų rajone pastatą J. Bielinio g. 1 – „Baltąją vaistinę“ bei buvusį pašto pastatą. Įgyvendinant Biržų viešųjų erdvių projektus 2021 m. padidintas dėmesys bus skiriamas darbams Biržų senojo miesto vietoje, kur reikalingi archeologiniai tyrimai bei darbams Astravo dvaro parke ir šalia rūmų.

Padidintas dėmesys Biržų krašto žydų paveldo objektams – tvarkomos Biržų, Nemunėlio Radviliškio ir Vabalninko žydų kapinės ir holokausto vietos. Sutvarkyti Vabalninko vasarinės ir žieminės sinagogų fasadai, abu pastatai pažymėti specialiais ženklais. Įrengtos nuorodos, žyminčios žydų kapinių ir sinagogų vietas bei kryptis, kaip iki jų nuvažiuoti. Patikslintos Biržų žydų holokausto vietos vertingosios savybės ir į paminklo teritoriją įtrauktas memorialas.

Džiugina privačiomis lėšomis tvarkoma Mantagailišio buvusio dvaro sodyba: vykdomi archeologiniai, istoriniai, architektūriniai tyrimai ir projektavimo darbai, prižiūrima ir tvarkoma teritorija. 2020 m. išleista monografija apie Mantagailišio dvaro istoriją bei archeologinius tyrinėjimus. Privačiomis lėšomis aktyvi veikla vykdoma ir Butautų dvaro sodyboje. Taip suteikiama galimybė visuomenei pažinti krašto paveldą. Savivaldybė šiose turistų ir visuomenės gausiai lankomuose objektuose pastatė krypties ir vietos rodykles.

Nuolat vykdoma kultūros paveldo objektų stebėseną, vertinama bei fiksuojama paminklų būklė bei vertingųjų savybių būklės kaita. Renkama medžiaga ir teikiami siūlymai vertingus Biržų krašto ir visos Lietuvos istorijai bei kultūrai objektus paskelbti valstybės saugomais paminklais.

Labiausiai nykstančių kultūros vertybių sąrašė išlieka Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro J. Šerno gimtinė (savininkas – privatus asmuo). Surinkta istorinė medžiaga, įrodanti, kad J. Šernas gimė kitoje vietoje ir kreiptasi į Valstybinę vertinimo tarybą, kad minėtasis pastatas būtų išbrauktas iš Kultūros vertybių registro. Taip pat kreiptasi į Vertinimo tarybą, kad būtų patikslintos dailininko P. Kalpoko gimtinės (savininkas – privatus asmuo), Skrebiškių, Papilio buvusių dvarų sodybų vertingosios savybės, nes jas išsaugoti nėra lėšų ir galimybių. Kritinė Astravo dvaro sodybos vandens malūno (valdytojas – privatus asmuo) būklė.

Istorijos paminklų – neveikiančių kapinių – rajone yra 83, laidojimo vietų – 62. Teritorijos tvarkomos pagal galimybes, joms tvarkyti trūksta lėšų. Susirūpinimą kelia savavališkas kultūros paveldo objektais paskelbtų partizanų kapų (jų rajone yra 69, didžioji dalis – nuošaliuose kaimų kapinaitėse) tvarkymas, todėl imamasi priemonių informuoti artimuosius, kad norint tvarkyti į registrą įtrauktus kapus, būtina gauti Kultūros paveldo specialistų leidimą.

INŽINERINĖ IR ENERGETINĖ INFRASTRUKTŪRA

Elektros energijos ir dujų tiekimą Biržų rajone užtikrina AB „Energijos skirstymo operatorius“. Rajono elektros energijos perdavimo tinklą, kuris priklauso AB LITGRID, sudaro 74 km (110 kV) oro linijų, taip pat savivaldybės teritoriją kerta 32 km (330 kV) oro linijų. Biržų

rajoną gamtinės dujos pasiekia magistralinio dujotiekio Panevėžys–Ryga atšaka. Rajone dujofikuoti tik Biržų miestas ir Rinkuškių, Likėnų, Medeikių kaimai bei Pabiržės miestelis.

Biržų rajone pagrindinis šilumos energijos gamintojas ir tiekėjas yra uždaroji akcinė bendrovė „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“. Didžioji šilumos energijos dalis yra pagaminama dviejose Biržų miesto katilinėse (Rotušės ir Kaštonų). Vabalninke šiluma tiekama iš Biržų technologijų ir verslo mokymo centro Vabalninko skyriaus katilinės. Kitose rajono gyvenvietėse centralizuoto šilumos tiekimo nėra, naudojamos nedidelės galios individualios katilinės, kuriose daugiausiai naudojamas kietas kuras. Rinkuškių kaime dalis daugiabučių namų bei visuomeninių pastatų yra apšildomi gamtinėmis dujomis, tačiau bendro šiluminio tinklo čia nėra, o šiluma gaminama kiekvieno pastato individualioje katilinėje. Esamos katilinės turi pakankamą galios rezervą. Biržų katilinių galia išnaudojama apie 21 proc.

UAB „Litesko“ filialas „Biržų šiluma“ iš viso eksploatuoja 14,2 km centralizuoto šilumos tiekimo vamzdynų. Siekdama sumažinti šilumos nuostolius, UAB „Litesko“ pasinaudojo ES fondų investicijomis ir atnaujino dalį Biržų m. magistralinių šilumos tinklų. 2005–2018 m. rekonstruotų trasų ilgis – 8,6 km arba 61 proc. šilumos tiekimo vamzdyno. Šilumos trasų nuostoliai kasmet mažėja (nuo 15277 MWh 2003 m. (29,7 proc. nuo pagamintos šilumos energijos) iki 5238 MWh 2017 m. ir iki 4876 MWh 2018 m.) (Biržų mieste ir Biržų rajone). Šilumos trasų nuostoliai 2018 m. (16,2 proc.), lyginant su 2003 m. (29,7 proc.), sumažėjo beveik 2 kartus.

Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugsėjo 29 d. sprendimu uždaroji akcinė bendrovė „Biržų vandenys“ paskirta viešuoju geriamojo vandens tiekėju ir nuotekų tvarkytoju Biržų rajono savivaldybės viešojo geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo teritorijoje. 2015 m. birželio 18 d. UAB „Biržų vandenys“ suteikta geriamo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo licencija. Daugiau šių paslaugų tiekėjų, turinčių licencijas, Savivaldybės teritorijoje nėra.

Centralizuotą geriamojo vandens tiekimo paslaugą gauna 58 proc. UAB „Biržų vandenys“ aptarnaujamoms teritorijoms gyventojų. Biržų rajono savivaldybės teritorijos vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros plane pateiktais duomenimis, centralizuotu vandens tiekimu rajone naudojasi 52,5 proc. gyventojų. Likusi dalis gyventojų naudojami individualiais gręžtiniais arba kastiniais šuliniais, kurių dalies (apie 44 proc. šulinių) vandens kokybė viršija leistiną nitrato normą. Vandens tiekimo sistemos įrengtos 30 rajono miesteliuose ir kaimuose bei Biržų mieste. Biržų rajone paklota apie 85,3 km vandentiekio tinklų (UAB „Biržų vandenys“ eksploatuoja 77 km, eksploatuojamos 19 vandenviečių). Geriamojo vandens kokybės gerinimo įrenginiai įrengti tik Kratiškių ir Pačeriaukštės kaimuose bei Biržų mieste.

UAB „Biržų vandenys“ eksploatuoja apie 110,7 km nuotekų tinklų ir 19 nuotekų valyklų. Dar 1 valyklą eksploatuoja rajono bendruomenės. Savivaldybės administracijos duomenimis, prie centralizuotos nuotekų sistemos rajone prisijungę apie 45 proc. rajono gyventojų (62 proc. UAB „Biržų vandenys“ aptarnaujamoms teritorijoms gyventojų). Neprisijungę gyventojai nuotekas kaupia išsėmimo duobėse, iš kur jos išgabenamos į nuotekų valyklas, tačiau dalis jų nevalytas nuotekas išleidžia į laukus, kur sveikatai pavojingos medžiagos patenka į požeminius vandens telkinius. Virš 50 proc. nuotekų tinklų būklė nepatenkinama, todėl būtinas vamzdynų rekonstravimas. Dalis nuotekų valymo įrenginių (išskyrus Biržų miesto, Pačeriaukštės, Kirdonių, Obelaukių, Pabiržės, Smilgių, Šukonių, Germanišio ir Meilūnų gyvenviečių) yra fiziškai ir funkciškai nusidėvėję, jų eksploatacija nuostolinga ir neefektyvi. 2020 m. pradėta vykdyti vandentiekio ir nuotekų tinklų inventorizacija. Vykdomas kaimų vandentiekio ir nuotekų perdavimas UAB „Biržų vandenys“. 2020 m. perduoti Šukonių kaimo vandentiekio ir nuotekų infrastruktūros objektai, Mieliūnų kaimo vandentiekio objektai. Biržų rajono savivaldybės tarybos 2017 m. liepos 5 d. sprendimu Nr. T-137 UAB „Biržų vandenys“ paskirta paviršinių nuotekų tvarkytoja Biržų rajono savivaldybės teritorijoje. Tuo pačiu pavesta Biržų rajono savivaldybės teritorijoje vykdyti paviršinių nuotekų tvarkymą.

Biržų miesto gatvėms apšviesti 2020 m. naudoti 1513 šviestuvai, iš jų 1212 (2019 m. – 1211) šviestuvai su aukšto slėgio natrio lempomis ir 301 (2019 m. – 278) – su šviesos diodų lempomis (LED). Šviestuvai su gyvsidabrio lempomis nenaudojami. Biržų miesto gatvių apšvietimo įrenginių priežiūros ir techninio aptarnavimo paslaugas nuo 2020 m. IV ketvirčio teikia UAB „Eismus“.

Biržų rajono savivaldybė 2021-2022 metais įgyvendins Iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą Nr. 04.3.1-LVPA-T-116-01-0017 „Biržų miesto gatvių apšvietimo modernizavimas“. Projekto metu planuojama įrengti naujus LED šviestuvus (503 vnt.) bei sukabeliuoti 2,696 km oro linijų.

APLINKOSAUGA

Atliekų tvarkymas – viena iš svarbiausių aplinkos apsaugos sričių, reguliuojančių gamybos, paskirstymo ir vartojimo produktų sąveiką su gamtine aplinka (dirvožemiu, oru, vandeniu, klimatu). Biržų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratorius yra UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras. Komunalines atliekas, antrines žaliavas (stiklą, plastmasę ir popierių / kartoną), buityje susidarancias pavojingas ir didžiąsias atliekas renka ir tvarko UAB „Ecoservice projektai“. Nuo 2019 m. lapkričio mėn. rajone pradėtos tvarkyti augalinės kilmės maisto ir tekstilės atliekos. Šias atliekas renka AB „Panevėžio specialus autotransportas“, UAB „Ecoservice projektai“. Vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų surinkimą iš atliekų turėtojų ir atliekų tvarkymą administruoja UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras. Rajone uždaryti ir rekultivuoti visi neatitinkantys gamtosauginių reikalavimų sąvartynai ir atliekos vežamos į regioninę nepavojingų atliekų sąvartyną Panevėžio rajone. Biržų rajone veikia buitinių atliekų perkrovimo stotis ir dvi stambiųjų ir pavojingų atliekų surinkimo aikštelės Biržuose bei Vabalninke. Žaliosios atliekos priimamos dviejose kompostavimo aikštelėse.

2019 m., įgyvendinant projektą „Kitos paskirties inžinerinių statinių – konteinerių aikštelių Biržų rajono savivaldybės teritorijoje statyba“, Savivaldybės teritorijoje rekonstruota 51 ir įrengtos 5 naujos aikštelės atliekų surinkimo konteineriams pastatyti (priemonė Nr. 05.2.1.-APVA-R-008 „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“, 2014–2020 m.). Savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui 2013-2020 m. įgyvendinus projektus „Panevėžio regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos plėtra“ ir „Panevėžio regiono komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“, Biržų rajono gyventojams išdalinta 1970 vnt. žaliųjų atliekų kompostavimo konteinerių. 2020 m. į Panevėžio regiono sąvartyną išvežta 3,8 tūkst. t mišrių komunalinių atliekų pagal vietinę rinkliavą. Mišrių komunalinių atliekų kiekis vienam gyventojui Savivaldybėje 2018-2020 m. mažėjo atitinkamai nuo 170 iki 154 kg. Antrinių žaliavų surenkama daugiau: 2018-2020 m. jų kiekis vienam Savivaldybės gyventojui didėjo atitinkamai nuo 125 iki 174 kg.

Tvarkomi nelegalūs, savavališkai gyventojų supilti atliekų sąvartynai: 2020 m. sutvarkyta 18,3 t bešeimininkių atliekų ir 23,6 t bešeimininkių padangų, tam panaudojant Savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšas. Apvažiavimo būdu iš gyventojų surinkta 77,5 t didelių gabaritų ir buitinės technikos atliekų, organizuotos gaminių atliekų (elektros įrangos, baterijų, akumuliatorių, variklių tepalo, kuro filtrų) surinkimo akcijos iš rajono gyventojų, įmonių, įstaigų.

Savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistemos administratoriui įgyvendinus projektą „Panevėžio regiono komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra“ Nr.05.2.1.-APVA-R-008-51-0002, skirtas papildomas finansavimas, kurio lėšomis iki 2022 m. IV ketv. planuojama išplėsti didelių gabaritų atliekų surinkimo aikšteles Biržuose ir Vabalninke, įrengiant daiktų mainų punktus ir automobilines svarstyklas. Atliktos investicijos leis sumažinti

atliekų kiekį, sudarant vieniems gyventojams galimybę atiduoti nebenaudojamus, bet vis dar tinkamus naudoti daiktus į mainų punktus, o ieškantiems – rasti tokiuose jiems reikalingų daiktų.

Įgyvendinama Biržų rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2017–2022 metų programa. Atliktos stebėsenos rezultatų pagalba siekiama gauti kuo detalesnę informaciją apie savivaldybės teritorijos gamtinės aplinkos būklę, kuria remiantis būtų galima vertinti ir prognozuoti aplinkos pokyčius bei galimas pasekmes, rengti atitinkamas rekomendacijas, planuoti ir įgyvendinti aplinkos priemones, teikti patikimą informaciją specialistams bei visuomenei.

Toliau vykdomi Širvėnos ežero stebėsenos ir priežiūros darbai – atliekamas ežero augalijos bei gyvūnijos monitoringas, vykdomi vandens kokybės tyrimai, makrofitų šienavimas dalyje ežero ir Agluonos bei Apaščios upių žiotyse. Vis tik dėl palyginti mažo šio vandens telkinio gylio ir antropogeninės veiklos eutrofikacijos procesai ežere vyksta. 2021 m. numatyta atlikti mokslinę studiją ir parengti rekomendacijas dėl ežero įžuvinimo žolėdėmis žuvų rūšimis. 2020 m., panaudojus Savivaldybės aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos lėšas, parengtas Biržų pilies fosų išvalymo projektas.

Biržų miesto aglomeracijoje centralizuotais nuotekų tinklais 2020 m. naudojosi 87,7 % gyventojų. Savivaldybė, bendradarbiaudama su UAB „Biržų vandenys“ ir siekdama, kad Biržų miesto aglomeracijoje 98 % susidarančių nuotekų būtų surenkama centralizuotai, skatina ir kviečia gyventojus individualių namų įrenginius jungti prie nutiestos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros, teikia informaciją apie rangos įmones, prijungimo prie vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros darbus vykdančias išsimokėtinai, teikia informaciją apie prisijungimo prie vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros tvarką. Gyventojų sudarytų su UAB „Biržų vandenys“ sutarčių dėl jų individualių namų įrenginių prijungimo prie geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros skaičius 2018-2020 m. tolygiai didėjo: 2018 m. sudaryta 90, 2019 m. – 105, 2020 m. – 114 sutarčių. 2018-2019 m. įgyvendinus projektą „Privačių namų, kurių gyventojai gauna mažas pajamas, prijungimas prie centralizuotos nuotekų surinkimo infrastruktūros Biržų aglomeracijoje“, prie centralizuotų nuotekų surinkimo tinklų prijungti 44 vartotojai.

Siekiant užtikrinti kuo geresnes nuotekų paslaugų prieinamumo galimybes, kartu su UAB „Biržų vandenys“ įgyvendinamas projektas „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir rekonstrukcija Biržų rajone“. Įgyvendinus šį projektą, bus įrengti nauji valymo ir vandens gerinimo įrenginiai Vabalninke, rekonstruoti nuotekų ir vandens tinklai Vilniaus ir Plento g. Biržuose. Projektą planuojama užbaigti 2022 m.

2020 m. gruodžio 4 d. Savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-259 patvirtintas Kompensacijų pastatų savininkams (fiziniams asmenims) už prisijungimą prie geriamojo vandens tiekimo ir/arba nuotekų tvarkymo infrastruktūros, kurią eksploatuoja viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas, skyrimo tvarkos aprašas. Sprendimu taip pat nustatyti piniginių kompensacijų dydžiai pastatų savininkams, 2021 m. sausio 1 d. - 2022 m. spalio 1 d. prisijungusiems prie geriamojo vandens tiekimo ir/arba nuotekų tvarkymo infrastruktūros, kurią eksploatuoja viešasis geriamojo vandens tiekėjas ir nuotekų tvarkytojas.

2021 m. planuojama parengti Biržų rajono savivaldybės teritorijos vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros planą.

Biržų mieste 62 proc. gyventojų gyvena individualiuose namuose, kurių didžioji dalis šildomi kietuoju kuru. Dar vis pasitaiko atvejų, kada buitiniuose kūrenimo įrenginiuose yra deginamos ir įvairios kurui netinkamos atliekos. Dėl to šaltuoju metų periodu individualių namų kvartaluose padidėja oro tarša. Savivaldybė vykdo prevencinę veiklą ir teikia gyventojams aktualią informaciją dėl patalpų šildymo alternatyvų. ESO duomenimis, 2018-2020 m. Biržų mieste pastatyti 163 skirstomieji dujotiekiai su įvadais. Dujotiekio plėtra užtikrina galimybę gyventojams rinktis efektyvų ir netaršų patalpų šildymo būdą.

2021 m. planuojama parengti Biržų rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planą 2021 – 2030 m.

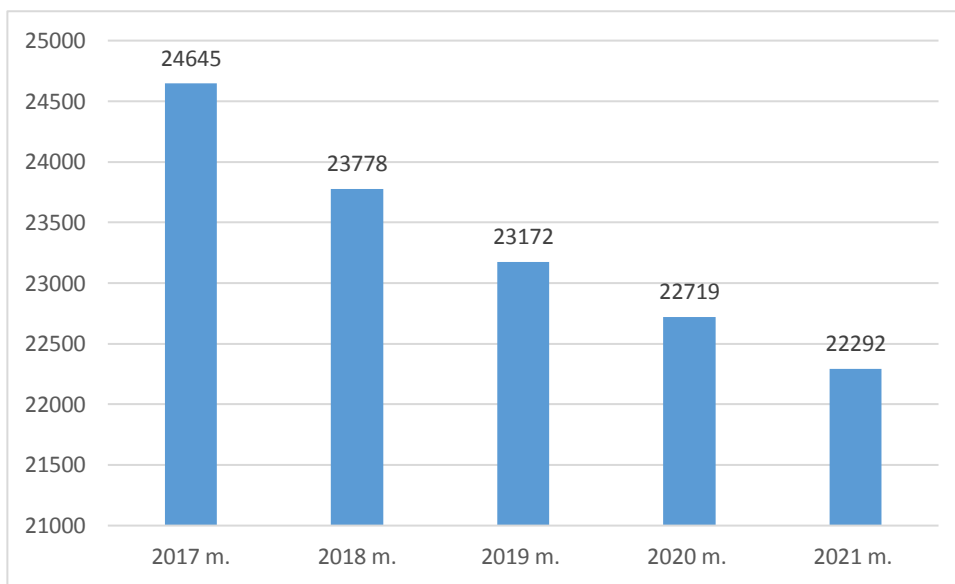
Biržų miestas neturi pietinio ir šiaurinio aplinkkelių, todėl didžioji sunkiojo transporto dalis važiuoja miesto gatvėmis. Šio transporto išmetamosiomis dujomis ypač teršiamas oras Pasvalio, Vabalninko, Respublikos ir Skaistkalnės gatvėse. Užbaigus pietinio aplinkkelio statybą Vabalninke sumažėjo oro tarša, tačiau šiaurinio aplinkkelio Vabalninko m. būklė bloga, kelias gadinamas sunkiasvorių transporto priemonių. 2020 m. baigtos asfaltuoti Biržų miesto Geležinkelio, Nastopkos, Agluonos, Žalgirio, Stoties, Žemoji gatvės. 2021 m. planuojami Biržų k. Krantinės bei Liepų gatvių asfaltavimo darbai, Žaliosios ir Plento gatvių Biržų mieste asfaltavimas. Gatvių žvyruota danga skaičiaus mažėjimas teigiamai veikia aplinką, mažėja kietųjų dalelių koncentracija ore. Tai skatina ir aplinkai draugiško transporto pasirinkimą, darnaus judumo principų užtikrinimą.

SOCIALINIAI VEIKSNIAI

DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Statistikos departamento duomenimis, 2021 m. pradžioje Biržų rajono savivaldybėje gyveno 22 292 (2020 m. pradžioje – 22 719) gyventojai (10,72 proc. Panevėžio apskrities gyventojų), iš jų miesto gyventojų dalis sudarė 48,5 (2020 m. pradžioje – 48,4, 2019 m. pradžioje – 48,2 proc.), kaimo – 51,5 proc. (2020 m. pradžioje – 51,6, 2019 m. pradžioje – 51,8 proc.). Savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, dėl neigiamos natūralios gyventojų kaitos ir neigiamos neto migracijos gyventojų skaičius mažėja. 2017–2021 m. pradžios laikotarpiu gyventojų skaičius Savivaldybėje sumažėjo 9,6 proc. (Lietuvoje – 1,85 proc., Panevėžio apskrityje – 7,6 proc.). Pagrindinė tokio gyventojų skaičiaus mažėjimo priežastis – neigiamas migracijos saldo.

Biržų rajono gyventojų skaičiaus dinamika, 2017–2021 m. pradžioje

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

* 2021 m. išankstiniai duomenys

2020 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 12,3 proc. (2019 m. – 12,6 proc.) 0–14 metų amžiaus gyventojų. Tais pačiais metais Lietuvoje šios amžiaus grupės gyventojai sudarė 15,1 proc. (2019 m. pradžioje – 15,1 proc.), Panevėžio apskrityje – 13,4 proc. (2019 m. pradžioje – 13,4 proc.) visų gyventojų.

Darbingo amžiaus gyventojų skaičius irgi turi mažėjimo tendenciją. 2020 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 62,1 proc. (2019 m. pradžioje – 62,2 proc.) darbingo amžiaus gyventojų. Tais pačiais metais Lietuvoje šios amžiaus grupės gyventojai sudarė 65 proc. (2019 m. pradžioje – 65,1 proc.), Panevėžio apskrityje – 63,4 proc. (2019 m. pradžioje – 63,8 proc.) visų gyventojų. Darbingo amžiaus gyventojų skaičius Savivaldybėje 2016–2020 m. laikotarpiu sumažėjo 1 proc. (Lietuvoje – 1,3 proc., Panevėžio apskrityje – 1,8 proc.).

2020 m. pradžioje Biržų rajone gyveno 25,6 proc. (2019 m. – 25,2 proc.) pensinio amžiaus gyventojų. Pensinio amžiaus gyventojų skaičius Savivaldybėje analizuojamu laikotarpiu didėjo, o lyginant 2020 ir 2016 m. pradžios duomenis, padidėjo 1,5 proc., Lietuvoje – 0,9 proc., Panevėžio apskrityje – 1,8 proc.). Galima daryti išvadą, kad Biržų rajonui būdinga gyventojų senėjimo tendencija, šios amžiaus grupės dalis nuo bendro Savivaldybės gyventojų skaičiaus viršija Lietuvos (2019 m. – 19,8 proc.; 2018 m. pradžioje – 19,6 proc.), Panevėžio apskrities (2019 m. pradžioje – 22,8 proc., 2018 m. pradžioje – 22,4 proc.).

2020 m. 1000-iui gyventojų Biržų rajone teko 7,4 (2019 m. – 7,6) gimusiųjų, 21,5 (2019 m. – 18,0) mirusiųjų, o natūrali gyventojų kaita buvo neigiama ir siekė – 14,1 (2019 m. buvo 10,4).

Lietuvos gyventojų skaičius mažėja dėl neigiamo gyventojų prieaugio, bet ne dėl emigracijos. 2020 m. iš Lietuvos išvykimą deklaravo 23 103* (2019 m. – 29 273), o atvykimą – 43 096* (2019 m. – 40 067) žmonės. Migracijos saldo 2020 m. Lietuvoje siekė 19 993* (2019 m. – 10 794). Biržų rajone per 2020 m. savo išvykimą iš Lietuvos deklaravo 168* (2019 m. – 207) gyventojas, o iš užsienio į Savivaldybę atvyko 213 (2019 m. – 187) gyventojai, migracijos saldo – 45 (2019 m. – -20). Iš viso 2019 m. iš Biržų rajono išvyko 838 (2018 m. – 1008), atvyko – 625 (2018 m. – 677) žmonės, migracijos saldo buvo neigiamas ir siekė -213 (2018 m. – -331). Lyginant 2019 m. ir 2018 m., migracija Biržų rajone sumažėjo 35,7 proc. Tačiau neigiamas migracijos saldo vyravo ne tik Biržų rajone, bet ir Panevėžio apskrityje, o Lietuvoje buvo teigiamas migracijos saldo ir siekė 10794.

* išankstiniai duomenys

UŽIMTUMAS IR DARBO RINKA

2019 m. užimtų gyventojų skaičius Biržų rajone siekė 9 tūkst. ir, lyginant su 2018 m. (9,2 tūkst.), sumažėjo 2,2 proc. (Lietuvoje padidėjo 0,3 proc., Panevėžio apskrityje sumažėjo 0,2 proc.). 2014–2016 m. laikotarpiu šis rodiklis rajone didėjo (nuo 9,6 tūkst. 2014 m. iki 11,5 tūkst. 2016 m.). Lyginant 2016 ir 2019 m. duomenis, užimtųjų skaičius Biržų rajone sumažėjo 21,7 proc. (Lietuvoje padidėjo 1,3 proc., Panevėžio apskrityje sumažėjo 11,8 proc.). *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

Biržų rajone 2019 m. gruodžio mėnesio pabaigoje pagal Lietuvos darbo biržos duomenis buvo registruota 1,450 tūkst. bedarbių. Bedarbių skaičius 2019 m., lyginant su 2018 m., Biržų rajone sumažėjo 4,2 proc., Lietuvoje – 2,3 proc., Panevėžio apskrityje – 5,7 proc.

Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (nedarbo lygis) Biržų rajone 2019 m. gruodžio mėn. duomenimis siekė 10,6 proc. ir buvo didesnis nei Lietuvoje (8,4 proc.) bei Panevėžio apskrityje (9,1 proc.) ir mažesnis nei visose apskrities savivaldybėse (išskyrus Panevėžio m. ir r. savivaldybes bei Kupiškio r. savivaldybę). Nedarbo lygis Savivaldybėje 2015–2019 m. kito (nuo 10,1 proc. 2015 m. iki 10,6 proc. – 2019 m.). *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)*

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis 2019 m. Biržų rajone siekė 995,0 Eur (2018 m. – 690,7 Eur) ir buvo mažesnis nei Lietuvoje (1296,4 Eur), Panevėžio apskrityje (1117,2 Eur) ir visose apskrities savivaldybėse. Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Biržų rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, 2018–2019 m. didėjo, ir lyginant su 2018 m. buvo 44 proc. didesnis. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

ŠVIETIMAS

2020 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, Savivaldybės gyventojų švietimo poreikiams tenkinti veikė 7 Savivaldybės tarybai pavaldžios bendrojo ugdymo mokyklos: 1 mokykla-darželis, 3 pagrindinės mokyklos ir jų skyriai, 1 mokykla-daugiafunkcis centras, 2 gimnazijos, kuriose dirbo 246 pedagoginiai darbuotojai.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas teiktas 1 mokykloje-darželyje, 3 lopšeliuose-darželiuose, 1 universaliame daugiafunkciame centre, 3 bendrojo ugdymo mokyklose ir jų skyriuose, 1 gimnazijoje ir 1 mokykloje-daugiafunkciame centre. Sudarytos sąlygos ikimokyklinio amžiaus vaikams ir jų šeimoms arti gyvenamosios vietos naudotis kokybiškomis ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugomis. Ikimokyklinis ugdymas teiktas 617 ikimokyklinio amžiaus vaikams (2019 m. – 617). Pagal priešmokyklinio ugdymo programą 2020 m. ugdyta 170 šešiamečių (2019 m. – 170).

Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centrą lankė 328 mokiniai, juos mokė 14 mokytojų, Biržų Vlodo Jakubėno muzikos mokyklą – 170 mokinių, dirbo 26 mokytojai.

Biržų Vlodo Jakubėno muzikos mokykloje atliktas neformaliojo vaikų švietimo teikėjų išorės vertinimas.

Įgyvendintomis Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programos priemonėmis realizuotos savarankiškosios ir valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) savivaldybės funkcijos. Užtikrintas Savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų iki 16 metų mokymasis pagal privalomojo švietimo programas. Mokosi visi mokiniai, gyvenantys Savivaldybės teritorijoje, išskyrus išvykstančius. 198 savivaldybės teritorijoje registruoti 7–18 metų vaikai išvyko gyventi į užsienį, du mokiniai tęsia mokslus kitų Savivaldybių mokyklose.

Švietimo pagalbos tarnyba 2020 m. teikė visapusišką pedagoginę, psichologinę, socialinę pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai.

Asmens specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimas - 108 asmenų. Kiti švietimo pagalbos specialistų atlikti įvertinimai - 19 vertinimų.

Teiktos 296 konsultacijos mokiniams, 40 konsultacijų mokytojams, 24 - mokyklos administracijos atstovams, 172 – švietimo pagalbos specialistams, 345 - tėvams/įstatyminiams vaiko atstovams, 8 - savivaldybės (steigėjo) administracijos atstovams, 19 - socialiniams partneriams, 31 - kitiems asmenims. Iš viso – 935 konsultacijos. Psichologinės, socialinės pedagoginės, specialiosios pedagoginės (specialiojo pedagogo, logopedo) pagalbos teikimas mokiniui (vaikui): psichologai pravedė 243, socialinis pedagogas 22 konsultacijas, logopedas - 12 užsiėmimų.

Specialistai pravedė 68 metodines, tiriamąsias, prevencines, švietėjiškas veiklas.

Sudarydama sąlygas nuolatiniam pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui, Švietimo pagalbos tarnyba 2020 m. organizavo 113 renginių, kuriuose dalyvavo 3 479 dalyviai. 34 seminaruose, kursuose, mokymuose, paskaitose dalyvavo 743 dalyviai. Jie tobulino kvalifikaciją pagal 27 kvalifikacijos tobulinimo programas (iš jų: 40 val. akredituotos 7 programos). Vyko 64 įvairių formų gerosios patirties sklaidos renginiai, kuriuose dalyvavo 2292 asmenys. Buvo suteiktos 362 konsultacijos kvalifikacijos tobulinimo, gerosios patirties ir metodinės veiklos organizavimo klausimais.

Vykdydama pavestas neformalaus suaugusiųjų švietimo Biržų rajono savivaldybėje koordinatoriaus pareigas Švietimo pagalbos tarnyba 2020 metais toliau koordinavo Biržų TAU veiklą (150 klausytojų), inicijavo ir organizavo kartu su partneriais (Biržų rajono savivaldybės J. Bielinio viešąją biblioteką ir Biržų trečiojo amžiaus universitetu) 2020 metų suaugusiųjų mokymosi savaitę Biržų rajono savivaldybėje „Susitikime mokytis. Kartu mes galime“. 2020 m. organizuota 20 renginių neformaliajam švietime dalyvaujantiems asmenims. Juose dalyvavo 575 dalyviai.

2019–2020 mokslo metais vidurinio ugdymo programą baigė 157 abiturientai, vidurinį išsilavinimą įgijo 155 mokiniai (99 proc.). 17 Biržų „Saulės“ gimnazijos abiturientų gavo 19 100 balų įvertinimus iš valstybinių brandos egzaminų. Du Vabalninko Balio Sruogos gimnazijos mokiniai gavo du šimtukus. Savivaldybės mokyklose iš 213 dešimtos klasės mokinių 211 įgijo pagrindinį išsilavinimą (99 proc.).

13 bendrojo ugdymo mokyklų atliko veiklos kokybės įsivertinimus ir pateikė pažangos ataskaitas Nacionalinei švietimo agentūrai ir viešinimui.

Vykdytas vaiko minimaliosios priežiūros priemonių koordinavimas. 2020 mokslo metais įvyko vienas Savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos posėdis, kurio metu svarstyti 2 vaikai. Bendradarbiaujant su policija, surengtas teisinių žinių konkursas „Temidė“, surengti futbolo ir stalo teniso turnyrai, kuriuose dalyvavo 128 mokiniai. Surengti 5 reidai dėl mokinių rūkymo viešose vietose prevencijos.

Organizuotas bendrojo ugdymo mokyklų mokinių, gyvenančių kaimo gyvenamosiose vietovėse, neatlygintinas pavėžėjimas į mokyklas ir į namus. 2020 m. rugsėjo 1 d. duomenimis pavežami 711 mokinių, lyginant su 2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis sumažėjo 17,7 proc. (2019 m. – 864 mokiniai). Gauti du nauji geltonieji mokykliniai autobusai.

Švietimo įstaigose, įgyvendinančiose mokymą pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas, organizuotas maitinimo paslaugų teikimas. Nuo 2020 m. sausio 1 d. pradėtas bendrojo ugdymo mokyklų priešmokyklinio ugdymo vaikų nemokamas maitinimas nevertinant gaunamų pajamų. Nuo rugsėjo 1 d. nemokamas maitinimas nevertinant gaunamų pajamų teikiamas visiems priešmokyklinio ugdymo ir pirmų klasių moki

19 Neformaliojo vaikų švietimo programų teikėjų vykdė 21 programą, jose dalyvavo 751 mokiny.

2020 m. olimpiadose ir konkursuose dalyvavo 653 mokiniai. Organizuotos 25 olimpiados ir konkursai. Rajoninėse olimpiadose/konkursuose laimėta: I vietų – 48, II vietų – 53, III vietų – 52. Respublikinėse olimpiadose 3 mokiniai laimėjo prizines vietas: po 1 pirmą, antrą ir trečią vietas. Olimpiadų ir konkursų nugalėtojai apdovanoti padėkomis ir atminimo dovanėlėmis, juos ruošę mokytojai – padėkomis. Šiomis priemonėmis skatintas aukštesnių gebėjimų vaikų ugdymas, jų motyvacija ir kūrybingumas, inovatyvus mąstymas.

Lietuvos mokyklų sporto žaidynės dėl COVID-19 (koronaviruso infekcijos) Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbto karantino 2020 m. buvo nutrauktos ir nebevykdomos.

2020 m. buvo vykdomi Sporto rėmimo fondo projektai: „Motyvacija auga tik sportuojant kartu“ Nr. SRF-SRO-2019-1-0221, „Sveikatingumo tako įkūrimas“ Nr. SRF-SIJ-2019-1-0229, „Norime čiuožti“ Nr. SRF-SIJ-2019-1-0044.

Erasmus+KA2 (mokinių mobilumas) projektai: „Tai logiška, brangioji matematika“, „Upės pasakoja“, „Pasirengę ateičiai“, „Sveika gyvensena – sveiki ir stiprūs mokiniai“.

ERASMUS+KA1 mokytojų kvalifikacijai kelti skirtas projektas: „Mokinių ugdymas atsižvelgiant į jų specialiuosius poreikius ir IT įgūdžių gerinimas“

2020 m. vykdomi tarptautiniai projektai: Erasmus + KA229 mokyklinių strateginių partnerysčių projektas „Count me in teach me e word“ 2020-1-EL01-KA229-078904_5 ir Erasmus + KA229 mokyklinių strateginių partnerysčių projektas „Health is the begining of everything“ 2020-1-UK01-KA229-079241_2.

2020 m. tęsiami du ERASMUS+ projektai: KA201 strateginių partnerysčių bendrojo ugdymo srityje projektas „Winter sports and active life style“ kartu su sporto klubu „Biržų topsas“ (dalyvaujančios šalys: Lietuva, Slovakija, Čekijos Respublika ir Suomija. Trukmė 2,5 metų) ir KA229 mokyklų mainų partnerysčių projektas „EUROPE in S.H.A.P.E“ (dalyvaujančios šalys: Lietuva (Biržų „Atžalyno“ pagrindinė mokykla), Lenkija, Švedija, Suomija ir Čekijos Respublika).

2020 m. buvo tęsiamas 2018 m. padėtas (2020 m. lapkričio mėn. užbaigtas) projektas pagal 08.3.2-ESFA-K-415 „54+“ priemonę „Socialinės įtraukties didinimas Biržų rajono vyresnių nei 54 m. darbingo amžiaus asmenų tarpe. Projektą vykdė Biržų ŠPT kartu su Biržų TAU, Biržų rajono savivaldybe, Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešąją biblioteka, Labdaros paramos fondu „Vilties šviesa“, VšĮ „Vaiko užuovėja“. Projekto metu suteikta: individualių psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijų - 53 asmenims, grupinių konsultacijų – supervizijų - 41 asmenims; savanoriavo – 55 asmenys (kiekvienas po 20 valandų); vyko 3 švietėjiški projekto renginiai, dalyvavo 81 asmuo; 2 informaciniuose renginiuose dalyvavo 160 asmenų; bendrųjų įgūdžių mokymuose – 137 dalyviai. Iš viso Projekte dalyvavo - 154 unikalūs asmenys, kurie ugdė savo savivertę, savanoriavimo, bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius.

2020 m. įgyvendintas projektas „Likime Biržuose“ (Nr.08.6.1-ESFA-T-927-01-100). Projekto tikslas - didinti ekonomiškai neaktyvaus jaunimo galimybę įsitraukti į aktyvią profesinę, švietėjišką ir visuomeninę veiklą Biržų rajono savivaldybėje. Projekto dalyviams – 18 Biržų „Saulės“ gimnazijos, I–IV klasių jaunuolių, suteikta 150 psichologo konsultacijų, kurių metu moksleiviams padėta nusistatyti profesinius polinkius, išgryninti numatomi pasirinkti studijų dalykai, identifikuotos baimės, paneigti mitai. Taip pat praveisti trys seminarai po 4 akademines valandas. Atsižvelgus į moksleivių profesinius polinkius ir norus, dalyvių grupė buvo padalinta į dvi dalis, viena iš jų studijavo studijų dalyką „Viešojo kalba: sakymas“, kita „Asmenybės psichologiją“, mokymai baigti iki 2020 metų birželio 15 dienos. Visi 18 moksleivių sėkmingai mokymus baigė, išlaikė egzaminą ir gavo VDU studijų dalyko pažymėjimus įvertintus kreditais.

Atviras jaunimo centras 2020 m. teikė neformaliojo ugdymo, informavimo ir konsultavimo, psichologinę, socialinę ir kitą, jaunuolio palydėjimui reikalingą, pagalbą Biržų miesto ir rajono jaunimui. AJC 2020 metais apsilankė 440 jaunuolių. Įgyvendino 4 projektus įtraukdami jaunuolius iš socialinių rizikos šeimų. Per metus suorganizuota 60 veiklų, į kurių organizavimą įsitraukė 73 savanoriai (4 JST savanoriai).

COVID-19 pandemijos pasekmių visuomenės psichikos sveikatai mažinimo veiksmų plane numatytoms veikloms finansuoti buvo skirtos lėšos psichologų (Biržų Kaštonų, „Atžalyno“ pagrindinės mokyklos ir ŠPT) priedams. Suteikta 81 individuali ir 11 grupinių konsultacijų.

2020 m. tęsiamas projektas „Mokyklų aprūpinimas gamtos ir technologijų mokslų priemonėmis“ Nr. 09.1.3-CPVA-V-704-02-0001. Projekte dalyvauja 6 Biržų rajono savivaldybės mokyklos.

SVEIKATOS APSAUGA

Biržų rajono savivaldybėje 2020 m. gyventojų sveikata rūpinosi dvi pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos: VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinika (steigėjas – Biržų rajono savivaldybė) ir UAB Biržų šeimos gydytojų centras. VšĮ Biržų rajono savivaldybės poliklinikoje prisirašiusių pacientų skaičius, lyginant 2016 ir 2020 m. pradžios duomenis, sumažėjo 13,7 proc. (nuo 19 680 pacientų 2016 m. iki 16 977 – 2020 m. pradžioje). Stacionaro paslaugas Biržų rajono savivaldybėje teikia VšĮ Biržų ligoninė (teikia pirmines ir antrines stacionarines bei antrines ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas).

2019 m. 1000-iui Savivaldybės gyventojų teko 261,5 (2018 m. – 268,8, 2017 m. – 253,2) asmenys, kuriems suteikta greitoji medicinos pagalba (Lietuvoje – 230,2 (2018 m. – 234,6; 2017 m. – 230,0)), Panevėžio apskrityje – 255,5 (2018 m. – 249,7, 2017 m. – 245,7). 1000-iui gyventojų tenkantis stacionaro ligoninėse gydytų ligonių skaičius Savivaldybėje 2019 m. siekė 279,2 (2018 m. – 285,6; 2017 m. – 290,1) ir buvo didesnis nei Lietuvoje (2019 m. –

243,3, 2018 m. – 244,7, 2017 m. – 247,1) ir Panevėžio apskrityje (2019 m. – 257,2, 2018 m. – 251,0, 2017 m. – 252,1).

2015–2019 m. laikotarpiu Biržų rajono savivaldybėje daugėjo 10000-iai gyventojų tenkantis praktikuojančių gydytojų skaičius (nuo 19,7 – 2015 m. iki 22,5 – 2019 m.). Pagal 10000-iai gyventojų tenkanti gydytojų skaičių Biržų rajono savivaldybė 2019 m. žymiai atsiliko nuo Lietuvos (2019 m. – 45,7, 2018 m. – 45,9, 2017 m. – 45,3) ir Panevėžio apskrities (2019 m. – 31,4, 2018 m. – 30,9, 2017 m. – 31,3) vidurkio, o iš visų apskrities savivaldybių lenkė Kupiškio (2019 m. – 15,9, 2018 m. – 18,1, 2017 m. – 18,1), Panevėžio (2019 m. – 12,5, 2018 m. – 11,2, 2017 m. – 12,1) ir Pasvalio (2019 m. – 18,4) rajonų rodiklius.

Savivaldybės visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas vykdo biudžetinė įstaiga Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, kuris užtikrina mokinių visuomenės sveikatos priežiūros funkcijas mokyklose ir mokymo įstaigose, visuomenės sveikatos stiprinimo stebėseną savivaldybėje. Stebėsenos funkcijos vykdymu siekiama sukurti Biržų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos sistemą, surinkti duomenis ir rodiklius, reikalingus Savivaldybės gyventojų sveikatai, jų gyvensenai, aplinkai bei sveikatos priežiūrai vertinti. Remiantis stebėsenos duomenimis, planuojamos ir įgyvendinamos Savivaldybės visuomenės sveikatos stiprinimo priemonės. *(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).*

SOCIALINĖ APSAUGA

Biržų rajono gyventojams socialines paslaugas teikia biudžetinės, viešosios įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos įsteigtos įstaigos. Ilgalaikės socialinės globos paslaugas senyvo amžiaus ir neįgaliems asmenims teikia VšĮ Biržų parapijos Šv. Vincento Pauliečio globos namai, Biržų rajono Legailių globos namai ir VšĮ Onos Milienės senelių globos namai. Legailių globos namai taip pat teikia ir trumpalaikės socialinės globos paslaugas. Šios įstaigos visiškai tenkina asmenų, galinčių gyventi bendrojo tipo globos įstaigose, socialinės globos paslaugų poreikį.

Specializuotas socialines paslaugas Biržų savivaldybės gyventojams teikia regioninės įstaigos – valstybiniai socialinės globos namai: Kupiškio, Lavėnų, Jotainių, Skemų, Linkuvos, Jurdaičių ir Socialinės globos namai „Vija“. Vaikams su negalia minėtas paslaugas teikia Šiaulių kompleksinių paslaugų namai „Alka“, Pasvalio „Riešuto“ mokykla.

2020 m. viešoji įstaiga „Vaiko užuovėja“, šeimyna „Po angelo sparnu“ ir Sigitos Švambarienės šeimyna teikė ilgalaikės socialinės globos paslaugas vaikams, likusiems be tėvų globos, bei socialinės rizikos šeimų vaikams. Ilgalaikės ir trumpalaikės socialinės globos paslaugos rajone yra pakankamai išvystytos, ją teikiančios įstaigos išsidėsčiusios ir kaimiškoje, ir miesto teritorijoje. 2020m. rajone trumpalaikę globą teikia 5 budintys globotojai, kurie gali globoti 13 vaikų.

Nuo 2021 m. sausio 1 d. Vaikų dienos socialinė priežiūra yra akredituojama ir ši prievolė perduota savivaldybėms. Vaikų dienos centrų veikla bus finansuojama iš valstybės ir savivaldybės biudžeto lėšų. Ši paslauga Biržų rajono savivaldybėje bus teikiama labdaros ir paramos fondo „Vilties šviesa“ vaikų ir paauglių dienos centrui Biržuose, VšĮ „Pagalbos centras“ (Biržuose, Papilyje ir Pačeriaukštės k.), labdaros ir paramos fondas „Spindulys“ (Pabiržė) ir VšĮ „Vaiko užuovėja“ vaikų dienos centras. Vaikų dienos centrai teiks vaikų dienos socialinę priežiūrą, veikloje dalyvaus 220 vaikų. Vaikų dienos centrų veiklos akreditacija suteikiama 3 metams.

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos tarnyboje prie VšĮ Biržų ligoninės dirba specialistų komanda, kuri rūpinasi vaikais nuo gimimo iki mokyklinio amžiaus.

Neįgaliams vaikams dienos socialinę globą ir ugdymą užtikrina mokykla-darželis „Vyturėlis“, su vyresnio amžiaus neįgaliais vaikais ir jaunuoliais dirba Biržų Kaštonų pagrindinė mokykla. Suaugusiems neįgaliesiems dienos globos paslaugas teikia VšĮ Biržų rajono socialinių paslaugų centras.

Savivaldybėje yra šešios nevyriausybinės organizacijos, aktyviai prisidedančios prie senyvo amžiaus asmenų ar suaugusių asmenų su negalia integracijos į visuomenę, per vykdomas programas teikiančios socialinės reabilitacijos paslaugas neįgaliesiems ir jų šeimų nariams: Biržų rajono neįgaliųjų draugija, Biržų rajono sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija, Biržų „Artrito“ klubas, VšĮ „Pagalbos centras“, VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centro LASS Biržų rajono filialas, VšĮ Panevėžio kurčiųjų reabilitacijos centras (paslaugos Biržų rajono kurtiesiems). Jie teikia dienos centrų suaugusiems asmenims su negalia paslaugas: užimtumo (pagal pomėgius) organizavimas, asmeninio asistento pagalba, išvykų, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas, savipagalbos grupelės ir pan.

Socialinė parama nepasiturintiems gyventojams yra teikiama vykdant savarankiškąją savivaldybės funkciją – skiriant ir išmokant socialinę pašalpą bei kompensacijas už šildymą, karštą ir šaltą vandenį bei vykdant valstybės perduotą savivaldybės funkciją, t. y. teikiant socialinę paramą mokiniams.

Vienam Biržų rajono savivaldybės gyventojui 2019 m. teko 72,44 Eur (2018 m. – 53,8 Eur) išlaidų socialinei pašalai. 2019 m. socialinę pašalpą gavo 3,0416% (2018 m. – 5,6%). Vienam Biržų rajono savivaldybės gyventojui 2020 m. teko 74,67 Eur (2019 m. – 72,44 Eur) išlaidų socialinei pašalai. 2020 m. socialinę pašalpą gavo 3,0185% (2019 m. – 3,0416%).

Galima įžvelgti, jog metų intervale nuo 2018 m. iki 2020 m. piniginių išlaidos socialinei pašalai padidėjo, tačiau gavėjų procentas pamažėjo dėl gyventojų skaičiaus sumažėjimo.

Biržų rajono savivaldybės 2020 m. socialinių paslaugų plane prioritetinėmis buvo išskirtos socialinių paslaugų gavėjų grupės, kurioms reikia plėsti socialines paslaugas: neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys, socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai, neįgalūs vaikai ir socialinės rizikos suaugę asmenys. Šios socialinės grupės yra menkiau integruotos į visuomenę, turi mažiau arba visai neturi galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime. Paslaugų plane buvo nustatytos ir prioritetinės socialinių paslaugų kryptys: bendruomeninių šeimų namų įkūrimas – kompleksinės paslaugos šeimai (tikslinė grupė – tėvų globos netekę vaikai ir juos globojantys asmenys); globos centro veikla kokybiškam, holistiniam (visuminiam) globos įgyvendinimui, laikino atokvėpio paslaugos atsiradimas; vaikų globos namų VšĮ „Vaiko užuovėja“ pertvarkymo į bendruomeninius vaikų globos namus pradžios procesas; socialinės paslaugos bendruomenėje bei institucijoje senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia.

Nuo 2020 m. Biržų rajono savivaldybė įgyvendino Užimtumo didinimo programos, skirtos užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugų nedirbantiems ir socialinę paramą gaunantiems asmenims, modelį. Jo metu ilgalaikiams bedarbiams buvo teikiamos užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugos, kurių tikslas padėti asmenims pereiti nuo nedarbo prie užimtumo darbo rinkoje. Modelis bus tęsiamas ir 2021 metais.

KULTŪRA

Biržų kultūros centras (toliau - Centras) turi 7 struktūrinius padalinius: Nemunėlio Radviliškio, Papilio, Parovėjos, Vabalninko, Širvėnos, Pačeriaukštės ir Pabiržės. Kultūros centre ir skyriuose 2020 m. veikė 69 (2019 m. – 75) mėgėjų meno kolektyvai, kurių veikloje dalyvavo 588 (2019 m. – 821) asmenys. 2020 m. Centras ir skyriai surengė 362 (2019 m. – 752) kultūrinius-pramoginius renginius, skirtus įvairių amžiaus grupių žiūrovams, iš jų: meno mėgėjų koncertai, spektakliai – 100, klasikinės, džiazo muzikos koncertai – 4, profesionalaus meno spektakliai – 9, parodos (tautodailės ir kt.) – 18, edukaciniai renginiai – 18, kino filmai

– 6, pramoginės muzikos koncertai – 23, kiti renginiai – 184. Renginiuose apsilankė apie 26 500 (2019 m. – 67 690) žiūrovų.

Biržų kultūros centre ir jo skyriuose organizuojami minėjimai, profesionalių ir mėgėjiško meno kolektyvų pasirodymai, atvyksta politikai, menininkai, paminimos valstybinės šventės, mėgėjiškų meno kolektyvų kūrybinės veiklos jubiliejai, miesto įžymios datos, organizuojamos atskirų meno sričių: folkloro, vokalinių, instrumentinių, choreografinių kolektyvų dienos, poilsio vakarai, diskotekos, paskaitos, demonstruojami kino filmai. Biržų kultūros centro darbuotojai bendradarbiauja su švietimo įstaigomis, įvairiomis organizacijomis, kitų rajonų kultūros įstaigomis.

Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos tinklą 2020 metais sudarė 22 bibliotekos: Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešoji biblioteka (toliau – Biržų SVB) bei 21 struktūrinis padalinys mieste ir kaime: Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras, Vabalninko miesto, Germanišio, Juostaviečių, Kirdonių, Kratiškių, Kučgalio, Kuprelišio, Kvetkų, Medeikių, Meilūnų, Nausėdžių, Nemunėlio Radviliškio, Obelaukių, Pabiržės, Pačeriaukštės, Papilio, Parovėjos, Pasvaliečių, Skrebiškių, Užušilių. Biržų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. T-266 „Dėl Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos filialų skaičiaus ir jų išdėstymo“ buvo panaikinti 6 bibliotekos struktūriniai padaliniai (filialai) – Ančiškių, Anglininkų, Pučiakalnės, Ramongalių, Rinkuškių, Šukionių ir Biržų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu Nr. T265 „Dėl Biržų rajono savivaldybės Jurgio Bielinio viešosios bibliotekos filialo – Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centro – steigimo“ įsteigtas naujas – Jono ir Adolfo Mekų palikimo studijų centras.

Bibliotekos dokumentų fondas tinkamai valdomas yra bibliotekos funkcionavimo bazinis pagrindas ir visuomenės informacijos poreikių tenkinimo šaltinis. Visų rajono bibliotekų dokumentų fondą sudaro 162 254 vienetai spaudinių – tai knygos, serialiniai, vaizdiniai, garsiniai regimieji, skaitmeniniai, elektroniniai ir kiti dokumentai bei duomenų bazės. 2020 m. įsigyta 15 526 fiziniai vienetai dokumentų, tačiau naujai įsigyti leidiniai visame dokumentų fonde sudaro 9,6 proc. (2019 metais - 5,7 proc.)

Bibliotekų paslaugomis kasmet naudojasi iki 4000 vartotojų arba apie 15,2 proc. rajono gyventojų. Lankytojų per metus bibliotekose apsilanko daugiau nei 40 tūkst., pasiskolinama daugiau nei 85 tūkst. vienetų leidinių. Elektroninės paslaugos teikiamos visose rajono bibliotekose ir jomis naudojasi 26 proc. vartotojų. Kasmet bibliotekininkai atsako į daugiau nei 3 tūkst. informacinių užklausų.

Biržų SVB paslaugomis 2020 m. naudojosi 1449 vartotojai, apsilankė 20 101 lankytojai, kurie savo reikmėms pasiskolino 42 761 dokumentus. Biržų SVB lankytojų apsilankymas buvo žymiai mažesnis nei 2019 metais dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos), tačiau net keturis kartus išaugo virtualių apsilankymų rodikliai – buvo organizuojami virtualūs konkursai, edukacijos, viktorinos, rengiamos parodos, nuotoliniai skaitmeninio raštingumo mokymai, dalinamasi bibliotekų darbo akimirkomis bei jų teikiamomis paslaugomis.

Vabalninko miesto struktūrinio padalinio paslaugomis 2020 m. naudojasi daugiau nei 200 vartotojų, per metus padalinyje apsilankė daugiau nei 5000 lankytojų, pasiskolinta 8498 fiziniai vienetai dokumentų. Kaimo teritorijos struktūriniuose padaliniuose kasmet aptarnaujama vidutiniškai po 90 vartotojų, apsilanko vidutiniškai iki 1500 lankytojų, išduodama beveik 3 tūkst. dokumentų.

Struktūrinių padalinių (filialų) kaimuose paslaugomis 2020 m. naudojosi 1787 vartotojai, apsilankė 21 725 lankytojai, kurie savo reikmėms pasiskolino 34 124 dokumentus.

2018 m. Biržų rajono savivaldybė su Nacionaline Martyno Mažvydo biblioteka pasirašė Bendradarbiavimo sutartį įgyvendinant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamus projektus: „Gyventojų skatinimas išmaniai naudotis internetu atnaujintoje interneto prieigos infrastruktūroje“ ir projektą „Prisijungusi Lietuva: efektyvi, saugi ir atsakinga Lietuvos skaitmeninė bendruomenė“. Šių projektų tikslas – viešosios interneto prieigos

savivaldybės Viešojoje bibliotekoje ir jos struktūriniuose padaliniuose įrengimas arba pagerinimas, taip pat bibliotekos darbuotojų bei gyventojų mokymas ir skatinimas naudotis internetu atnaujintoje viešosios interneto prieigos infrastruktūroje.

2020-ais buvo vykdoma projektinė ir edukacinė veikla, neformalus suaugusiųjų ir vaikų švietimas, įvairios parodos, knygų pristatymai, literatūrinės kelionės, kompiuterinio raštingumo mokymai, surengti 397 renginiai. Šalyje prasidėjus COVID-19 pandemijai ir įvedus karantiną, bibliotekos darbuotojai greitai prisitaikė prie naujų aplinkybių ir savo veiklą perkėlė į virtualią erdvę. Buvo surengta 32 virtualūs renginiai. Šiuo metu Biržų SVB dalyvauja Lietuvos apskričių viešųjų bibliotekų ir Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacijų projekte „Autizmo spektro ir kitų kalbos, komunikacijos ir elgesio sutrikimų turintiems asmenims draugiškų bibliotekų tinklo diegimas“, kurį finansuoja LR kultūros ministerija.

Biržų SVB Bibliotekininkystės ir informacinių išteklių skyriuje kuriamas rajono bibliotekų elektroninis katalogas, iš kurio nuotoliniu būdu gali užsisakyti spaudinius kiekvienas, turintis Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos LIBIS vartotojo pažymėjimą. Vartotojų aptarnavimo skyriuje kuriama analizinių įrašų straipsnių duomenų bazė. Nuo 2003 metų rugsėjo mėnesio, kai skyriuje buvo įdiegta Lietuvos integralios bibliotekų informacijos sistemos (LIBIS) analizinės bibliografijos posistemė, kuriama lokali kraštotyros straipsnių duomenų bazė, pratęsianti kortelinę kraštotyros kartoteką. Kasdien aprašomi naujų knygų, žurnalų ir laikraščių kraštotyros pobūdžio straipsniai. Kartu su kitomis Lietuvos bibliotekomis dalyvaujame Nacionalinės bibliografijos duomenų banko analizinių įrašų kūrime. Rajoninių laikraščių „Biržiečių žodis“ ir „Šiaurės rytai“ svarbesnių ir išliekamąją vertę turinčių publikacijų aprašai kartą į savaitę eksportuojami į Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką, kur jie papildo NBDB.

Sudaromas žymių datų kalendorius „Metų sukaktys: Biržų kraštas“ ir „Kultūros kronika: Biržų kraštas“. Šie darbai spausdinami istorijos ir kultūros žurnale „Žiemgala“, skaitmeninamas senųjų rajono laikraščių bei rankraščių archyvas. 2020 metais parengtas kraštotyrinis darbas – TAIP KALBĖJO MŪSŲ SENOLIAI: XIX a. pabaigos – XX a. pirmos pusės Biržų krašto buitinės kalbos žodynas.

Vienas svarbiausių bibliotekos uždavinių yra tenkinti nuolat besikeičiančius visuomenės informacijos ir žinių poreikius, o tinkamą šio uždavinio vykdymą lemia darbuotojų kvalifikacija, jų žinios ir gebėjimai, todėl vis didesnis dėmesys skiriamas darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui.

Biržų krašto muziejuje „Sėla“ (toliau – Muziejus) saugoma unikali Biržų krašto kultūros ir istorijos medžiaga. Šiuo metu muziejus saugo 166 808 eksponatus (per 2020 m. priimtas 4 526 eksponatas). Muziejaus nuolatinių ekspozicijų, pristatančių charakteringiausius krašto kultūros bei istorijos artefaktus, plotas siekia 3132 kv. m. Populiariausiomis išlieka arsenalo pastate įkurtos interaktyvios ekspozicijos. Arsenalo salėje nuolat vyksta įvairūs mokymai, seminarai, konferencijos, demonstruojami filmai. Muziejus organizuoja įvairius kultūrinius renginius: knygų pristatymus, koncertus, organizuojamos profesionalių dailininkų bei meno mėgėjų parodos, eksponuojamos parodos iš muziejaus rinkinių, nuolatos vedamos edukacinės programos vaikams ir suaugusiems. Populiariausia programa suaugusiems išlieka „A biržiečė vaišin dainuodamūs“, kurios metu susipažįstama su senosios aludarystės reikmenimis ir aukštaičių vaišingumą menančiomis tradicijomis. Pagreitį įgauna nauja edukacinė programa suaugusiems „Iš kunigaikštienės buduaro - tiesiai prie Jo Šviesybės stalo“. 2020 m. kartu su Vlado Jakubėno muzikos mokykla jau šeštą kartą surengtas senosios muzikos festivalis „Baroko pavasaris Biržuose“.

Vienas iš populiariausių metų renginių – tradicinė „Naktis muziejuje“ – šiais metais nusikėlė į vasarą, tad Muziejus nakčiai duris atvėrė Liepos 6-ąją, Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną, kurią praturtino aktyviomis veiklomis, koncertais, o šventės kulminacija tapo - aitvarais į dangų pakelta Lietuvos vėliava. Muziejus reikšmingai prisidėjo ir organizuojant Biržų miesto šventę, kurios ir pagrindinė diena šiais metais buvo Muziejaus teritorijoje, organizavo koncertus, knygos pristatymą, pristatė foto menininko Arūno Kulikausko parodą,

skirtą Jonui Mekui „Jonas ir jo filmų kadrai“. Tradiciškai buvo organizuojamos Europos paveldo dienos, kurių metu buvo pristatytas Biržų valdytojų kunigaikščių Radvilų ir grafų Tiškevičių paveldas, organizuota Žydų kultūros diena.

Muziejus taip pat organizavo paskutiniojo Biržų krašto partizanų vado Stepono Giedriko –Giriečio 95-ąsias gimimo metines bei Šaulių organizacijos įsteigimo Biržuose 100-metį.

Viena reikšmingiausių parodų, kuri dėl karantino dar nespėta pristatyti lankytojams – „Grafų de Šuazel-Gufje paveldas: Platelai –Papilys“, kurioje eksponuojami baldai, dailės, taikomosios dailės kūriniai, priklausę Platelių dvaro grafams de Šuazel-Gufje (depozito teisėmis skolinti iš Žemaičių muziejaus „Alka“) ir unikalios Papilio dvaro, valdyto šios giminės, nuotraukos.

Per 2020 m. iš viso muziejuje surengtos 22 profesionalių ir meno mėgėjų vaizduojamojo meno parodos (iš jų 5 Vabalninko skyriuje).

Muziejus 2020 m. tęsė dalinai Biržų rajono Vietos veiklos grupės finansuojamą projektą „Biržų krašto muziejaus „Sėla“ Vabalninko skyriaus pastato rūsio įveiklinimas: pritaikymas kultūros ir turizmo reikmėms“, kurio rezultatas – inovatyvios, įtaigios ekspozicijos sukūrimas ir įrengimas Vabalninko skyriaus pastato rūsyje. Projektas bus baigtas įgyvendinti 2021 pirmame ketvirtyje.

2020 m. muziejaus ekspozicijas ir parodas aplankė 16 507 pavieniai lankytojai (2019 m. – 15693) ir 6 513 lankytojų, atvykę organizuotomis grupėmis (2019 m. – 12 431).

2020 m. apsilankė 299 organizuotos grupės (25 mokinių, 37 senjorų, 12 karių, neįgaliųjų, 189 suaugusiųjų, 36 svečių grupės). Gido paslauga suteikta 259 grupėms, iš kurių 247 grupėms lietuvių ir 12 užsienio kalba (7 rusų, 2 anglų, 3 latvių). 17 grupių naudojosi audiogido paslauga arba vaikščiojo savarankiškai.

2020 m. muziejus siūlė lankytojams 34 temų edukacines programas (2019 m. – 45).

2020 m. vaikams ir suaugusiems vestos 178 edukacinės programos (2019 m. – 479).

2020 m. edukacinėse programose dalyvavo 3 645 žmonės (1115 mokinių ir 2 530 suaugusiųjų). 2019 m. edukacinėse programose dalyvavo 10 401 žmogus (4699 mokiniai ir 5702 suaugusieji).

Iš viso 2020 m. muziejų (pilies rūmuose ir arsenale) aplankė 26 665 lankytojai, muziejaus organizuotuose bei, suteikiant pagalbą, kitų organizatorių (įstaigų, savivaldybės ir kt.) organizuojamuose renginiuose dalyvavo 15 565 lankytojai, arsenalo konferencijų sale (per nuomą) naudojosi 3 269 lankytojai (2019 m. – 38 525). Vabalninko skyriaus ekspozicijas, parodas ir renginius bei edukacines pamokas aplankė 951 lankytojas (2019 m. – 1401). Kirkilų tradicinių amatų centro veikla nutraukta nuo 2020 m. balandžio 29 d. (dar prieš tai buvo įvestas karantinas), todėl lankytojų šiame padalinyje 2020 m. nebebuvo (2019 m. – 804).

Bendras 2020 m. Muziejaus lankytojų skaičius (kartu su padaliniais) 46 450 žmonių.

2020 metais pasiekti numatyto lankytojų skaičiaus nepavyko, prasidėjus šalyje COVID-19 viruso pandemijai bei pavasarį, rudenį ir žiemą įvedus karantiną. Net tuo metu, kai lankytojus leista priimti, veikė apribojimai, kas taip pat neigiamai įtakojo lankytojų skaičių.

SPORTAS

2020 m. vykdyta Kūno kultūros ir sporto plėtojimo programa finansuojant Biržų rajono savivaldybės sporto (toliau – BKKSC) renginius, sporto klubų veiklą ir sportininkų dalyvavimą Lietuvos čempionatuose, žaidynėse ir tarptautinėse varžybose.

42 Biržų rajono kūno kultūros ir sporto centro ugdytiniai 2020 m. įvairių amžiaus grupių šalies čempionatuose bei pirmenybėse iškovojo 89 medalius (iš jų 21 aukso) bei 9 medalius (2 aukso) Baltijos šalių čempionatuose. Per 2020 m. iškovota viena V vieta pasaulyje ir viena VII vieta Europoje.

BKKSC ugdytiniais organizuojamos sporto stovyklos. 2020 m. rugpjūčio mėnesį buvo organizuotos trys stovyklos: tarptautinė dziudo stovykla Biržuose (~200 dalyvių), vasaros

užimtumo stovykla „Sportas ir poilsis“, fizinio aktyvumo ir sveikos mitybos skatinimo stovykla, spalio mėn. - rudens atostogų stovykla „Sportas ir poilsis“. Moksleivių vasaros atostogų metu 15 ugdytinių dalyvavo bokso stovykloje „Stiprėk fiziškai bokso ritmu“, 20 krepšinininkų vyko stovyklauti į Palangą.

BKKSC sporto bazėse vyko 106 renginiai, juose dalyvavo 1 906 sportininkas. Treniruoklių salę lankė 36 moksleiviai, 62 suaugusių ir 32 senjorai.

Gyventojų susidomėjimą kūno kultūra ir sportu didina organizuojamos įvairių sporto šakų rajono ir respublikinės varžybos moksleiviams ir suaugusiems, tačiau, dėl susidariusios pandeminės situacijos, 2020 m. rajono gyventojams nebuvo galima pasiūlyti daug sporto renginių.

Rajone yra 25 sporto klubai, tačiau aktyvią sportinę veiklą vykdo tik 14. Tai krepšinio, futbolo, tinklinio, ekstremalaus sporto, motosporto, dziudo, bokso, šachmatų, jėgos trikovės, aviacijos, aktyvaus judėjimo klubai, kurie ne tik organizuoja įvairius renginius rajone, bet ir jų sportininkai dalyvauja Lietuvos čempionatuose ir tarptautinėse varžybose. Vienas didžiausių renginių 2020 m. - Biržų motokroso trasoje vykusios tarptautinės motokroso varžybos „Sėlijos Taurė – 2020“ II etapo varžybos. Jas organizavo Biržų rajono motoklubas „Agaras“ kartu su BKKSC, dalyvavo apie 90 motociklininkų iš Lietuvos ir Latvijos, iš jų 28 biržiečiai, kurių 11 tapo nugalėtojais ir prizininkais. Po ilgos pertraukos Biržų aeroklube vyko LR klubinės klasės sklandymo čempionatas. Pačeriaukštės autokroso trasoje varžėsi Lietuvos automobilių kroso taurės pirmojo etapo dalyviai.

Po daugiau nei dešimties metų pertraukos Biržuose vyko tarptautinės galiūnų varžybos, kurias organizavo Lietuvos galiūnų federacija.

Sudarytos geros sąlygos treniruotis pagyvenusio amžiaus žmonėms. Sporto salėje, esančioje Karaimų g. 5, nuolat mankštinasi bei užsiima įvairia sportine veikla Biržų „Artrito“ klubo, asociacijos „Biržėnai“, Biržų trečiojo amžiaus universiteto nariai.

Daug dėmesio sulaukė Biržų rajono krepšinio pirmenybės, kurios kiekvieną savaitgalį pritraukdavo pilną sporto salę žiūrovų. Nors, paskelbus karantiną šalies mastu, pirmenybės buvo atidėtos, tačiau po trijų mėnesių pertraukos, komandos galėjo užbaigti pradėtas kovas ir paskelbti nugalėtojus.

Nemažai sporto entuziastų (250 dalyvių) pritraukė bėgimo varžybos Povilo Karoblio ir Biržų rajono mero taurei laimėti, kurias BKKSC organizavo kartu su Lengvosios atletikos asociacija.

Įvykdytos Biržų rajono savivaldybės seniūnijų sporto žaidynės, kuriose dalyvavo visos kaimiškosios seniūnijos (327 dalyviai). Atskirų rungčių seniūnijų komandos – nugalėtojos (40 dalyvių) dalyvavo II etapo atrankinėse zoninėse varžybose Panevėžyje, o šių atrankinių varžybų nugalėtojos (30 dalyvių) finalinėse varžybose Palangoje. Finalinėse varžybose Biržų rajono savivaldybė bendrojoje įskaitoje užėmė 17 vietą iš 38 savivaldybių.

Pagerbti ir apdovanoti sportininkai, 2019 metais pasiekę reikšmingų pergalių respublikinėse ir tarptautinėse varžybose, jų treneriai bei tie žmonės, kurie prisidėjo prie aktyvios sportinės veiklos.

Bendradarbiauta su vietine žiniasklaida, teikta informacija spaudoje ir Centro internetinėje svetainėje bei Facebook paskyroje.

Sporto renginių organizavimas ir vykdymas sprendžia vaikų ir suaugusiųjų užimtumo ir prevencijos problemą. Sudaromos sąlygos turiningai praleisti laisvalaikį, skatinamas gyventojų domėjimasis kūno kultūra ir sportu.

2020 m. pateiktos 3 paraiškos Sporto rėmimo fondo projektų atrankos konkursui fizinio aktyvumo veikloms, skatinančioms fizinio aktyvumo plėtrą, sporto inventoriaus ir įrangos įsigijimui, sporto renginių organizavimui. Dvi paraiškos (fizinio aktyvumo veikloms, skatinančioms fizinio aktyvumo plėtrą ir sporto renginių organizavimui) buvo finansuojamos ir su Švietimo mainų paramos fondu pasirašytos sutartys dėl finansavimo. Projektų išlaidų suma sudarė – 11 309,05 Eur, iš kurių Fondo lėšomis apmokamos išlaidos – 10 177,55 Eur. Rengiant sporto infrastruktūros plėtros investicijų projektus, bendradarbiauta su Savivaldybės

administracijos Statybos ir infrastruktūros, Architektūros ir urbanistikos skyriais. Sutvarkytas sporto salės, esančios Karaimų g. 5, Biržai, stogas, apšvietimas, pagrindinio įėjimo tambūras.

VIEŠASIS SAUGUMAS

2019 m. Biržų rajono savivaldybėje buvo ištirta 328 (2018 m. – 401) nusikalstama veika. Ištirtų nusikaltimų dalis 2019 m. sudarė 74,7 (2018 m. – 65,1) proc. nuo visų įvykdytų nusikalstamų veikų. Nusikalstamų veikų ištyrimas Savivaldybėje 2019 m., lyginant su 2015 m. (72,9 proc.), padidėjo 2,5 proc. punktais. Ištirtų nusikalstamų veikų dalis 2019 m. Savivaldybėje buvo didesnė nei Panevėžio apskrityje (66,9 proc.) ir Lietuvoje (64 proc.).

Policijos ir kitų institucijų kompleksiškai ir aktyviai vykdomos prevencinės akcijos, sugriežtintos sankcijos už kelių eismo taisyklių pažeidimus bei kitos prevencinio pobūdžio priemonės padėjo gerinti situaciją keliuose. 2019 m. Biržų rajone užregistruota 17 (2018 m. – 22) kelių eismo įvykiai. 2019 m. kelių eismo įvykių metu žuvo 1 žmogus (2018 m. žuvo 4 žmonės) ir buvo sužeista 19 (2018 m. – 20) žmonių.

2019 m. Savivaldybėje užregistruoti 107 (2018 m. – 138) gaisrai, kuriuose žuvo 1 žmogus (2018 m. žuvusių žmonių nebuvo). Gaisrų skaičius Biržų rajono savivaldybėje 2016–2019 m. mažėjo (nuo 114 gaisrų 2016 m. iki 107 – 2019 m.) ir lyginant su 2016 m. buvo 6,1 proc. mažesnis. Šiuo laikotarpiu gaisrų skaičius Lietuvoje padidėjo 14,6 proc., Panevėžio apskrityje – 5,6 proc.

(Duomenų šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas).

VIDINĖS APLINKOS ANALIZĖ

TEISINĖ BAZĖ

Biržų rajono savivaldybė savo veiklą organizuoja vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymais ir vidaus dokumentais: Biržų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentu, Biržų rajono savivaldybės administracijos nuostatais ir kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais.

ORGANIZACINĖ STRUKTŪRA

Biržų rajono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra taryba, turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, vykdomoji institucija – administracijos direktorius, turintis viešojo administravimo teises ir pareigas. Šios Savivaldybės institucijos yra atsakingos už savivaldos teisės įgyvendinimą.

Savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba. Viešojo administravimo funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka Savivaldybės taryba, Savivaldybės vykdomoji institucija, kiti Savivaldybės įstaigų ir tarnybų vadovai, valstybės tarnautojai, kuriems teisės aktai ar savivaldybės tarybos sprendimai suteikia viešojo administravimo teises Savivaldybės teritorijoje. Viešąsias paslaugas teikia savivaldybių įsteigti paslaugų teikėjai arba pagal sudarytas sutartis kiti viešai pasirenkami fiziniai ar juridiniai asmenys.

Savivaldybės taryba sudaryta iš įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktų Savivaldybės bendruomenės atstovų – 25 Savivaldybės tarybos narių. Tarybai teikiamais klausimams preliminarai nagrinėti ir išvadoms bei pasiūlymams teikti, kontroliuoti, kaip laikomasi įstatymų, vykdomi Tarybos sprendimai ir mero potvarkiai, sudaryti 3 Tarybos komitetai: Teritorijų vystymo, aplinkos apsaugos, miesto ūkio ir kaimo reikalų, Ekonomikos ir finansų, Socialinio vystymo.

Savivaldybės taryba 2015 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. T-212 „Dėl Biržų rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo“ nuo 2016 m. kovo 1 d. patvirtino naują Biržų rajono savivaldybės administracijos struktūrą, kurią taip pat sudaro 16 struktūrinių padalinių (skyrių) ir 8 Administracijos filialai – seniūnijos. Nuo 2018 m. liepos 1 d., teisės aktams pakeitus savivaldybių vaiko teisių apsaugos funkciją į valstybinę vaiko teisių apsaugos funkciją, Savivaldybės administracijos struktūroje neliko Vaiko teisių apsaugos skyriaus.

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

2007 m. lapkričio 29 d. Savivaldybės taryba sprendimu Nr. T-252 buvo nustačiusi didžiausią leistiną valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių užmokestį iš Savivaldybės biudžeto skaičių – 253 (pareigybių). 2015 m. rugsėjo 29 d. Savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-232 šis skaičius sumažintas iki 220 (pareigybių).

2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo nauja redakcija. Valstybės tarnautojų pareiginių algų koeficientai perskaičiuoti pagal 2018 m. gruodžio 31 d. turėtas kategorijas ir kvalifikacines klases.

2020 m. sausio 1 d. bendras pareigybių skaičius – 187,8 (2019 m. sausio 1 d. bendras pareigybių skaičius – 187,3) Iš jų – 94 valstybės tarnautojų ir 91,8 darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis. Laisvų pareigybių 2020 m. gruodžio 31 d. registruota 8,5 (2019 m. gruodžio 31 d. 19,5). Visi Savivaldybės administracijos valstybės tarnautojai yra įgiję jų pareigybei nustatytą reikiamą išsilavinimą.

Kadangi kasmet didėja reikalavimai viešojo administravimo institucijoms, labai svarbu tobulinti kvalifikaciją. Valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartį mokymui 2020 metais panaudota 5 600 Eur (2019 m. – 7 513,91 Eur, 2018 m. - 9 495 Eur, 2017 m. - 8 682 Eur, 2016 m. - 8 174,73 Eur, 2015 m. - 3 707 Eur, 2014 m. – 3 417 Eur, 2013 m. – 5 376 Eur).

Mokymai 2020 metais organizuoti atsižvelgus į poreikį. 71 Savivaldybės administracijos darbuotojas dalyvavo mokymuose, reikalinguose vykdant jų pareigybių aprašymuose nustatytas funkcijas (2019 m. – 75). Buvo suorganizuoti mokymai naujai išrinktiems seniūnijų seniūnaičiams, struktūrinių padalinių vadovai dalyvavo mokymuose apie pakeistą valstybės tarnautojų pareigybių vertinimo metodiką, specialistai žinias gilino viešųjų pirkimų, audito, dokumentų valdymo, švietimo, darbo teisės, Statybos įstatymo pakeitimų, asmens duomenų apsaugos klausimais.

PLANAVIMO SISTEMA

Savivaldybės veiklos planavimas pagal veiklos rezultatų pasiekimo trukmę yra suskirstytas į tris kategorijas: ilgos trukmės – Biržų rajono plėtros 2016–2020 m. strateginis planas, vidutinės trukmės – Biržų rajono savivaldybės strateginis veiklos planas, trumpojo laikotarpio – Savivaldybės biudžetas.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas patvirtintas Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. spalio 9 d. sprendimu Nr. T-234. Savivaldybės plėtros vizija: „Biržų rajonas – šiaurės Lietuvos verslo, turizmo ir kultūros centras. Svetingas, istoriškai unikalus Radvilų kraštas, garsėjantis aludarystės tradicijomis, vystantis ekologinį žemės ūkį, patrauklus kurti šeimą ir auginti vaikus“. Strateginiame plėtros plane išskirti 3 Savivaldybės plėtros prioritetai: rajono ekonominė ir kompleksinė plėtra; sumanios, socialiai saugios, sveikos, naujovėms imlios, pilietinės ir patriotiškos visuomenės formavimas; rajono infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos gerinimas. Prioritetams įgyvendinti numatyta 10 tikslų, 25 uždaviniai, 179 priemonės, už jų vykdymą paskirtos atsakingos institucijos.

Biržų rajono savivaldybės plėtros 2016–2020 m. strateginis planas parengtas 2015 m. įgyvendinus ES fondų ir savivaldybės lėšomis finansuotą projektą „Biržų rajono savivaldybės

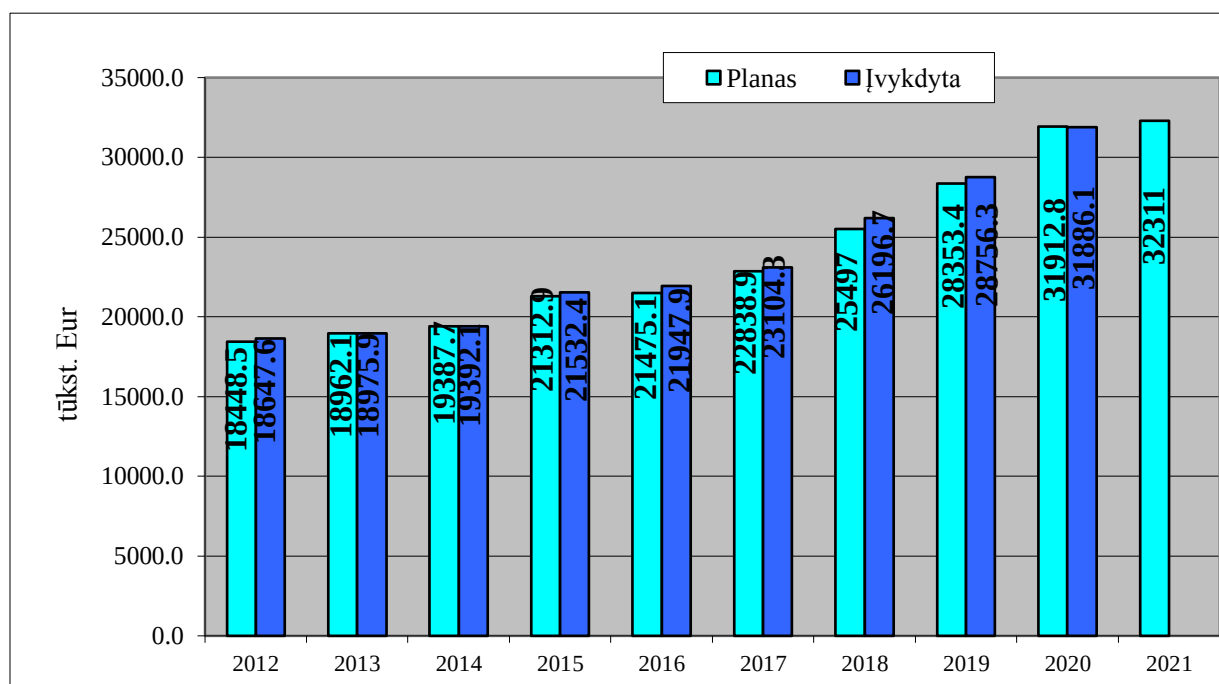
plėtos 2016–2020 m. strateginio plano parengimas“. Įgyvendinant šį projektą taip pat parengtos 5 sektorinės galimybių studijos: Likėnų kurortinės teritorijos statuso suteikimo Biržų rajono Pabiržės miesteliui su aplinkinėmis gyvenamosiomis vietovėmis studija, Biržų rajono savivaldybės turizmo plėtos studija, Atliekų prevencijos Biržų rajono savivaldybėje studija, Atsinaujinančių energijos šaltinių (išteklių) naudojimo plėtos veiksmų Biržų rajono savivaldybėje studija, Biržų aerodromo pritaikymo turizmui ir verslui studija. Parengti strateginiai dokumentai sudarys sąlygas efektyviau naudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius Biržų rajono plėtos vizijai įgyvendinti ir numatytiems tikslams pasiekti.

Biržų rajono savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. T-180 patvirtintas Strateginio planavimo Savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašas, kuris nustato Savivaldybės strateginio plėtos plano, Savivaldybės strateginio veiklos plano, Savivaldybės administracijos, seniūnijų ir biudžetinių įstaigų metinių veiklos planų rengimo, svarstymo, tvirtinimo, įgyvendinimo ir stebėsenos tvarką.

FINANSINIAI IŠTEKLIAI

Biržų rajono savivaldybės 2021–2023 m. strateginio veiklos plano pagrindinis finansavimo šaltinis – Savivaldybės biudžeto lėšos. Planuojamas Biržų rajono savivaldybės 2021 metų biudžetas – 32311,0 tūkst. Eur pajamų ir 34749,0 tūkst. Eur išlaidų.

Savivaldybės 2012–2021 metų biudžetų pajamų planas ir jo vykdymas, tūkst. Eur

Šaltinis: Biudžeto skyrius

Savivaldybės biudžeto pajamos, priimtos skaičiuojant savivaldybių biudžetų 2021 m. finansinius rodiklius, – 14943,0 tūkst. Eur, palyginus su 2020 m., mažėja 77,0 tūkst. Eur (0,5 proc.). Į Savivaldybės biudžeto 2021 m. prognozuojamas pajamas įskaiciuotos lėšos (260,0 tūkst. Eur) valstybės institucijų priimtiems teisės aktams, padidinantiems savivaldybių išlaidas, vykdyti (minimaliai mėnesinei algai padidinti, pareiginės algos baziniam dydžiui padidinti, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymui įgyvendinti).

Pajamos. Į savivaldybės biudžetą 2021 metais planuojama gauti 32,3 mln. Eur pajamų ir dotacijų. 15,9 mln. Eur, arba 49,2 proc. visų planuojamų pajamų sudaro valstybės biudžeto

dotacijos ir kitos dotacijoms priskiriamos lėšos. Didžiausią dalį dotacijų (38,9 proc.) sudaro speciali tikslinė dotacija ugdymo reikmėms finansuoti – 6,2 mln. Eur. Valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti skirta 3,2 mln. Eur. Neformaliojo vaikų švietimo programoms finansuoti savivaldybei skirta 110,3 tūkst. Eur, konsultacijoms mokiniams, patiriantiems mokymosi sunkumų, finansuoti – 8,3 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų. Savivaldybės biudžetui skiriama 27,2 tūkst. Eur speciali tikslinė dotacija mokyklų (klasių), turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių, ūkio išlaidoms, 27,0 tūkst. Eur – valstybės biudžeto lėšų dotacija savivaldybės kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti, 26,7 tūkst. Eur – valstybės biudžeto lėšų dotacija savivaldybės viešosioms bibliotekoms dokumentams įsigyti. 122,3 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų skirta akredituotai vaikų dienos socialinei priežiūrai organizuoti, teikti ir administruoti. Savivaldybės patirtoms išlaidoms, šalinant COVID-19 ligos padarinius ir valdant jos plitimą esant valstybės lygio ekstremaliajai situacijai, kompensuoti skirta 43,9 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų. Investicijų projektams finansuoti planuojama gauti ir panaudoti 5,7 mln. Eur Europos Sąjungos ir kitos finansinės tarptautinės paramos lėšų. Planuojama 494,0 tūkst. Eur valstybės biudžeto lėšų dotacija (VIPA) vykdomiems investicijų projektams finansuoti (geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimui ir plėtrai Biržų rajone ir kt. projektams). Dar nėra žinomos Vietinės reikšmės keliams prižiūrėti 2021 m. skiriamos Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos.

Prognozuojamos pajamos (pagal Lietuvos Respublikos 2021 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 priedą), patvirtintos savivaldybei savarankiškosios funkcijos vykdyti, sudaro 14,9 mln. Eur (46,1 proc. visų planuojamų pajamų), iš jų gyventojų pajamų mokestis – 14,1 mln. Eur, pajamos ir mokesčiai iš turto – 0,9 mln. Eur. Planuojama gauti 600,0 tūkst. Eur vietinės rinkliavos už atliekų tvarkymą pajamų. Pajamų už teikiamas paslaugas asignavimų valdytojai planuoja gauti 729,2 tūkst. Eur. Aplinkos apsaugos specialiajai programai 2021 m. numatyta gauti 91,0 tūkst. Eur pajamų. Kitų neišvardintų pajamų planuojama gauti 30,0 tūkst. Eur. Investicijų projektams vykdyti planuojama skolintis 749,9 tūkst. Eur. Praėjusių metų įsiskolinimams dengti ir 2021 m. išlaidoms finansuoti planuojama panaudoti 1688,1 tūkst. Eur 2020 metais nepanaudotų biudžeto lėšų likutį.

Išlaidos. Savivaldybės biudžeto išlaidoms (įskaitant paskolų grąžinimą) 2021 m. iš viso planuojama 34,7 mln. Eur. Savivaldybės 2021 metų biudžeto asignavimai planuojami 6 programoms ir jų priemonėms finansuoti. Didžioji dalis visų išlaidų planuojama Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos programai – 11,3 mln. Eur (32,4 proc. visų planuojamų išlaidų). Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo programai skiriama 5,7 mln. Eur (16,4 proc. visų išlaidų), Infrastruktūros objektų plėtros bei priežiūros ir teritorijų planavimo programai – 7,4 mln. Eur (21,2 proc. visų išlaidų), Kultūros ir turizmo, sporto, jaunimo ir bendruomenių veiklos aktyvinimo programai – 2,7 mln. Eur (7,7 proc. visų išlaidų), Savivaldybės pagrindinių funkcijų vykdymo programai – 5,3 mln. Eur (15,2 proc. visų išlaidų), Aplinkos apsaugos, verslo rėmimo ir žemės ūkio plėtros programai – 2,4 mln. Eur (6,9 proc. visų išlaidų). Pagal ekonominę klasifikaciją didžiausią dalį išlaidų sudaro išlaidos darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui – 17,1 mln. Eur, t. y. 49,1 proc. visų planuojamų išlaidų.

Be Savivaldybės kontroliuojamų finansavimo šaltinių, strateginio veiklos plano programoms įgyvendinti naudojamos ir kitų šaltinių lėšos (valstybės biudžeto ir kt.). 2021 m., kaip ir ankstesniais metais, didelę įtaką rajono plėtrai, taip pat ir Savivaldybės veiklai, turi ES struktūrinių fondų ir kita tarptautinė finansinė parama (nuo 2016 m. ši parama įskaitoma į savivaldybių biudžetus).

RYŠIŲ SISTEMA, INFORMACINĖS IR KOMUNIKAVIMO SISTEMOS

Savivaldybės administracijoje kartu su seniūnijomis naudojami 190 kompiuterių, 5 serveriai (4 iš jų – virtualūs), taip pat išoriniai įrenginiai: apie 100 spausdinimo ir kopijavimo

aparatus, dvi dešimtys daugiafunkcinių įrenginių. Savivaldybės administracija atsisakė telefonų stoties, fiksuoto ryšio telefono numerius perkėlė į mobilaus ryšio SIM korteles.

Savivaldybės administracijos vietiniame kompiuterių tinkle įdiegta tinklo katalogų tarnyba, prie jos prijungti darbo vietų kompiuteriai.

Savivaldybės administracijos ir 8 seniūnijų vietiniai kompiuterių tinklai prijungti prie Saugaus valstybės duomenų perdavimo tinklo (SVDPT), kuris yra sujungtas su Europos administracijų duomenų perdavimo tinklu TESTA (angl. Trans-European Services for Telematics between Administrations). SVDPT administruoja BĮ Kertinis valstybės telekomunikacijų centras. SVDPT, taip pat ir Savivaldybės administracijos kompiuterių tinklas, yra specializuotas ir atskirtas nuo interneto. Tačiau tam, kad būtų galima naudotis interneto resursais, yra padarytas apsaugotas išėjimas į atvirą internetą.

Administracijos darbuotojų darbui iš namų naudojama VPN (Virtual Private Network) technologija. Yra sukurta 50 šifrotų kanalų duomenų perdavimui prisijungus iš nutolusio kompiuterio prie savo darbo vietos kompiuterio.

Savivaldybės administracijoje naudojamos informacinės sistemos: elektroninė dokumentų valdymo sistema „Avilys“, socialinės paramos informacinės sistemos „Parama“ ir SPIS, valstybinės žemės nuomos mokesčio informacinė sistema MASIS, buhalterinės apskaitos informacinė sistema LABBIS, viešųjų pirkimų informacinė sistema EcoCost ir kitos.

Administracijos specialistams pagal kompetenciją yra padaryti prisijungimai prie VĮ „Registru centras“, „Sodros“, Lietuvos darbo biržos, VĮ „Regitra“, Statistikos departamento, Nacionalinės mokėjimų agentūros, Žemės ūkio technikos registro, Gyvūnų registro ir kitų duomenų bazių.

Savivaldybės tarybos posėdžiai tiesiogiai transliuojami per „YouTube“, nes ten paskelbta vaizdo-garso informacija lengvai prieinama, ta informacija labai patogiu dalintis socialiniuose tinkluose, ją galima peržiūrėti visuose stacionariuose kompiuteriuose ir nešiojamuose įrenginiuose: kompiuteriuose, planšetėse, telefonuose. Tarybos posėdžių įrašai yra saugomi „YouTube“ ir juos galima bet kada peržiūrėti.

2020 metais sukurta nauja Savivaldybės interneto svetainė www.birzai.lt, kuri yra moderni, saugesnė, daug patogesnė talpinti informaciją. Savivaldybės interneto svetainėje nuolat skelbiamos rajono naujienos, teisės aktai, aktuali informacija apie Savivaldybės veiklą, taip pat informacija gyventojams, verslo subjektams, ekonomikos, kultūros, sporto ir kitais klausimais.

Kompiuterių tinklą, visą kompiuterių techniką, informacines sistemas, Savivaldybės interneto svetainę www.birzai.lt prižiūri, administruoja, naudotojus konsultuoja Bendrojo skyriaus informatikos specialistai.

VIDAUS DARBO KONTROLĖ

Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba atlieka išorės finansinį ir veiklos auditą savivaldybės administracijoje, savivaldybės administravimo subjektuose bei savivaldybės kontroliuojamose įmonėse. Kontrolės ir audito tarnybos atliekamo audito išorinę priežiūrą atlieka Valstybės kontrolė.

Savivaldybės administracijos Centralizuotas vidaus audito skyrius, kuris yra tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas Savivaldybės administracijos direktoriui, savo veikloje vadovaujasi Vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymo nuostatomis bei kitais teisės aktais, reglamentuojančiais vidaus auditą. Skyrius vykdo nepriklausomą, objektyvią tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą Savivaldybės administracijoje, jai pavaldžiuose ir jos valdymo sričiai priskirtuose viešuosiuose juridiniuose asmenyse, siekiant užtikrinti jų veiklos gerinimą.

2015 m. Savivaldybės administracijoje ES fondų ir Savivaldybės lėšomis įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti LST EN ISO 9001 standarto reikalavimus.

SSGG ANALIZĖ

STIPRYBĖS

- Savivaldybėje plėtojama strateginio valdymo sistema – rengiami ir atnaujinami strateginiai planai.
- Įdiegtas elektroninės demokratijos paslaugų spektras.
- Sukurta bazinė socialinių paslaugų sistema, vykdoma švietimo reforma.
- Sėkmingai įgyvendinami įvairių sričių projektai.
- Santykinai žemas nedarbo lygis.
- Skatinant verslą, socialiai jautrioms gyventojų grupėms taikomi mažesni fiksuoti pajamų mokesčio dydžiai.
- Gana žemas socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinėms pašalpoms.
- Aukštas ir didėjantis sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius.
- Didėjantis Biržų TIC apsilankiusių lankytojų skaičius.

SILPNYBĖS

- Nors ir plėtojama strateginio planavimo ir valdymo sistema, vis dar nepakankamai orientuojamasi į rezultatus.
- Ribotos Savivaldybės investicinės galimybės projektams bendrai finansuoti ir riboti žmogiškieji ištekliai juos įgyvendinti.
- Nėra sistemingai matuojamas gyventojų pasitenkinimas Savivaldybės teikiamomis ir administruojamomis paslaugomis.
- Padidėjęs socialinių paslaugų gavėjų skaičius, išliekantis socialinių paslaugų poreikis.
- Nusidėvėjusi švietimo, sveikatos, sporto ir kultūros įstaigų materialinė bazė.
- Didelė dalis vietinės reikšmės kelių, kuriuose neįrengta asfaltbetonio danga.
- Nepakankamai išplėtotą centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą.
- Pasenusi Biržų autobusų parko materialinė bazė, naudojama vykdant būtinus visuomenei keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus.
- Nepakankamos galimybės Biržuose apgyvendinti dideles grupes turistų, trūksta pramogų.
- Nėra parengta Savivaldybės nuosavybės ir patikėjimo teise valdomo turto valdymo strategija.
- Nepakankamas finansavimas skiriamas paveldo objektų apsaugai.

GALIMYBĖS

- Investicijų projektų įgyvendinimas, panaudojant ES, kitas tarptautines finansinės paramos lėšas ir pritraukiant privatų kapitalą.
- Verslo ir savivaldos bendradarbiavimo plėtojimas bei iniciatyvų skatinimas.
- Socialinių ir sveikatos paslaugų skaičiaus įvairovės ir kokybės didinimas.
- Modernios, racionalios ir efektyvios švietimo sistemos kūrimas.
- Švietimo, sveikatos, sporto ir kultūros įstaigų materialinės bazės gerinimas.
- Transporto tinklo plėtra, eismo saugumo didinimas.
- Gyventojų apklausų organizavimo sistemos įdiegimas, siekiant nustatyti problemas ir tobulintinas sritis.
- Racionalus Savivaldybės nuosavybės ir patikėjimo teise valdomo turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo.
- Autobusų parko ir infrastruktūros atnaujinimas, maršrutų optimizavimas.
- Didesnių turistinių srautų pritraukimas racionaliai panaudojant turimus rekreacinius ir kultūrinius resursus.

GRĖSMĖS

- Sparčiai mažėjantis rajono gyventojų skaičius.
- Didėjanti pensinio amžiaus bei mažėjanti jaunimo ir darbingo amžiaus gyventojų dalis.
- Socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros poreikio ir išlaidų augimas dėl senstančios visuomenės ir sudėtingos ekonominės situacijos.
- Švietimo sistemos išteklių efektyvaus panaudojimo mažėjimas dėl mažėjančio mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose.
- Dėl nepakankamų investicijų blogėjanti rajono transporto ir inžinerinės infrastruktūros būklė.
- Pasyvus gyventojų požiūris į sveikatos išsaugojimą ir stiprinimą.
- Kultūros paveldo objektų sunykimas dėl nepakankamo finansavimo ir panaudojimo visuomenės poreikiams.
- Sumažėjusi gyventojų perkamoji galia, energetinių išteklių kainų augimas.

BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS MISIJA

Skatinti ir plėtoti vietos savivaldą, efektyviai vykdyti priskirtas funkcijas, tenkinant savivaldybės bendruomenės viešuosius poreikius ir interesus bei didinant gyvenamosios aplinkos patrauklumą

SAVIVALDYBĖS STRATEGINIAI TIKSLAI, EFEKTO VERTINIMO KRITERIJAI

1 Strateginis tikslas. Gerinti švietimo, sveikatos apsaugos ir socialinės paramos paslaugų kokybę ir prieinamumą

Įgyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):

- 1 Programa. Ugdymo kokybės ir mokymosi aplinkos užtikrinimo programa (1 priedas);
- 2 Programa. Socialinės paramos ir sveikatos apsaugos paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo programa (2 priedas).

Efekto vertinimo kriterijai:

- Mokinių, įgijusių pradinį / pagrindinį / vidurinį išsilavinimą, dalis nuo baigusių atitinkamą programą mokinių skaičiaus (proc.);
- Patenkintų prašymų socialinėms paslaugoms dalis nuo bendro pateiktų prašymų skaičiaus (proc.).

2 Strateginis tikslas. Didinti savivaldybės valdymo efektyvumą, skatinti gyventojų iniciatyvas, kultūrinį ir sportinį aktyvumą

Įgyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):

- 3 Programa. Kultūros ir turizmo, sporto, jaunimo ir bendruomenių veiklos aktyvinimo programa (3 priedas);
- 4 Programa. Savivaldybės pagrindinių funkcijų vykdymo programa (4 priedas).

Efekto vertinimo kriterijai:

- Kultūros įstaigų teikiamų paslaugų gavėjų dalis (proc.);
- Organizuotai sportuojančių gyventojų dalis (proc.);
- Prašymų, į kuriuos atsakymai asmenims pateikti per įstatymų nustatytus terminus, dalis (proc.).

3 Strateginis tikslas. Kurti saugią, patrauklią ir patogią gyvenamąją aplinką, skatinti verslo ir žemės ūkio plėtrą

Įgyvendinant šį strateginį tikslą vykdoma programa (-os):

- 5 Programa. Aplinkos apsaugos, verslo rėmimo ir žemės ūkio plėtros programa (5 priedas);
- 6 Programa. Infrastruktūros objektų plėtros bei priežiūros ir teritorijų planavimo programa (6 priedas).

Efektų vertinimo kriterijai:

- Bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės pokytis (lyginant su ankstesniais metais) (proc.);
- Verslumo lygis (veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius tenkantis 1000-iui gyventojų).

**2021–2023 M. PROGRAMŲ
LĖŠŲ POREIKIS (ASIGNAVIMAI) IR NUMATOMI FINANSAVIMO ŠALTINIAI**

(tūkst. Eur)

Ekonominės klasifikacijos grupės	2021-ųjų m. projektas	2022-ųjų m. projektas	2023-ųjų m. projektas
1. Iš viso asignavimų	43946,2	45616,9	41826,2
1.1. Išlaidoms:	33973,5	35541,3	35429,8
1.1.1. iš jų darbo užmokesčiui	16884,5	18081,0	18303,9
1.2. Turtui įsigyti ir finansiniams įsipareigojimams vykdyti	9972,7	10075,7	6396,4
2. Finansavimo šaltiniai:	43946,1	45616,9	41826,2
2.1. Savivaldybės biudžetas:	27514,1	31325,6	31934,0
2.1.1. Valstybės biudžeto specialioji tikslinė dotacija	9686,2	10400,7	11062,0
iš jos:	0,0	0,0	0,0
2.1.1.1. valstybinėms (perduotoms savivaldybėms) funkcijoms vykdyti	3292,4	3497,0	3558,3
2.1.1.2. mokinio krepšeliui finansuoti	6166,6	6276,5	6276,5
2.1.1.3. tikslinė dotacija iš Valstybės investicijų programos	200,0	600,0	1200,0
2.1.2. Savivaldybės pajamos iš surenkamų mokesčių	16869,4	20065,0	20002,5
2.1.3. Specialiosios programos lėšos (iš pajamų už suteiktas paslaugas)	958,5	859,9	869,6
2.2. Kiti šaltiniai:	16432,1	14291,3	9892,2
2.2.1. Savivaldybės privatizavimo fondas	0,0	0,0	0,0
2.2.2. Valstybės biudžeto lėšos	6979,5	6828,3	6551,1
2.2.3. ES lėšos	5292,7	3394,0	834,2
2.2.4. Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos	2170,0	2190,0	2000,0
2.2.5. Privalomojo sveikatos draudimo fondo lėšos	0,0	0,0	0,0
2.2.6. Banko paskolos lėšos (Savivaldybės ilgalaikė paskola)	749,9	1097,6	405,0
2.2.7. Banko paskolos lėšos (Finansų ministerijos suteikta EIB paskola)	0,0	0,0	0,0
2.2.8. Savivaldybei grąžintos (kompensuotos) ankstesniais metais panaudotų paskolų lėšos	668,9	246,4	51,9
2.2.9. Valstybės dotacija (Viešųjų investicijų plėtros agentūra)	571,1	535,0	50,0